

KU LEUVEN

Faculteit Rechtsgeleerdheid en Criminologische Wetenschappen

AI en productaansprakelijkheid – Last en vooruitgang?

Erika Rogojina

SEMINARIE BIJZONDERE OVEREENKOMSTEN

ONDER BEGELEIDING VAN

Prof. Dr. B. Tilleman

Jean-Christophe Top

Academiejaar 2023-2024

Inhoudstafel

INLEIDING	4-5
DEEL I: PRODUCTAANSPRAKELIJKHEID	6-20
HOOFDSTUK I. HUIDIGE EUROPESE REGELGEVING	6-10
HOOFDSTUK II. HUIDIGE BELGISCHE REGELGEVING	10-15
HOOFDSTUK III. TOEKOMSTIGE REGELGEVING	15-20
DEEL II: PRODUCTAANSPRAKELIJKHEID VOOR AI TOEPASSINGEN.....	21-31
HOOFDSTUK I. EU VOORSTEL – PRODUCTAANSPRAKELIJKHEID VOOR AI	21-22
HOOFDSTUK II. DEFINITIE VAN AI: UITDAGINGEN IN JURIDISCH KADER.....	22-24
HOOFDSTUK III. GEBREK, SCHADE EN BEWIJSLAST	24-31
DEEL III: PRODUCT- EN AI AANSPRAKELIJKHEID IN NEDERLAND	32-37
DEEL IV: SPECIALE VERMELDING: DUITSLAND EN AI.....	38-39
BESLUIT	40-43
BIBLIOGRAFIE	44-51

“Technology innovation is not going to slow down. The work to manage it needs to speed up”¹

- Brad Smith, Vice Chairman of Microsoft

¹ B. SMITH, *Tools and Weapons: The Promise and the Peril of the Digital Age*, New York, Penguin Press, 2019, 238.

INLEIDING

1. DE ONZICHTBARE BEDREIGING: PRODUCTAANSPRAKELIJKHEID IN DE HEDENDAAGSE MAATSCHAPPIJ - In een wereld waar technologische vooruitgang hand in hand gaat met toenemende complexiteit, behoort de veilig- en werkzaamheid van producten tot één van de topprioriteiten ter bescherming van de consument. Deze laatste krijgt tegenwoordig immers te maken met producten waarvan hij steeds minder begrijpt hoe ze nu eigenlijk werken of behoren te werken. Productaansprakelijkheid, het juridische kader dat producenten aansprakelijk stelt voor schade veroorzaakt door de door hun geproduceerde defecte producten, speelt daarbij een cruciale rol. De huidige regelgeving hieromtrent is echter al vrij oud waardoor ze niet meer beantwoordt aan de hedendaagse noden en ontwikkelingen. Dit is ook de Europese regelgever niet ontgaan, reden waarom deze bij het schrijven van dit werk volop bezig is met het uitwerken van een vernieuwd productaansprakelijkheidsregime. Eén die hopelijk wel geschikt is voor de hedendaagse maatschappij. Of niet?
2. ZWAARTEPUNT VAN HET WERK - Dit werk tracht een overzicht van het productaansprakelijkheidsregime in België uiteen te zetten, met een focus op huidige tekortkomingen en mogelijke hervormingen. Hiervoor zal eerst worden gekeken naar de huidige Europese regelgeving die de basis vormt voor de Belgische. Vervolgens wordt er dan ingezoomd op de Belgische regelgeving, waarbij ook enkele knelpunten en lacunes worden belicht zoals de huidige regelgeving omtrent bewijslast, de definitie van "product" en de informatieplicht van de producent. Tenslotte volgt een analyse van het voorstel van de Europese regelgever om het productaansprakelijkheidsregime te wijzigen.

3. **PRODUCTAANSPRAKELIJKHEID VOOR AI-TOEPASSINGEN** Naast andere steeds complexer wordende producten, brengt de opkomst van kunstmatige intelligentie (“AI”) problemen met zich mee voor instanties verantwoordelijk voor het regelen van productaansprakelijkheid. De eigenheid en complexiteit van AI-toepassingen zorgen ervoor dat er eigenlijk een apart productaansprakelijkheidskader vereist is, hetgeen naast de algemene regels inzake productaansprakelijkheid ook zal worden behandeld in dit werk. Ook hier zal worden ingegaan op de huidige regelgeving omtrent productaansprakelijkheid voor AI-toepassingen in België, de lacunes en tekortkomingen in deze regelgeving en het wijzigingsvoorstel dat de Europese regelgever heeft voorbereid met een bijzondere focus op de interpretatie van AI-toepassing, gebrek, schade en oorzakelijk verband.

4. **NEDERLANDSE EN DUITSE AI-AANSPRAKELIJKHEID** - Tenslotte, wordt er gekeken naar twee Europese lidstaten die – in tegenstelling tot België – wel al wat stappen hebben ondernomen ter regulering van AI, namelijk Nederland en Duitsland, in het bijzonder de productaansprakelijkheidsregeling voor AI in beide landen.

DEEL I: PRODUCTAANSPRAKELIJKHEID

HOOFDSTUK I. EUROPESE REGELGEVING

5. In dit hoofdstuk wordt kort het productaansprakelijkheidsregime op EU-niveau toegelicht waarna er verder kan worden ingegaan op de hedendaagse lacunes en voorgestelde wijzigingen.
6. PRE-EU-REGIMES VOOR PRODUCTAANSPRAKELIJKHEID - Voordat er een universele Europese regeling voor productaansprakelijkheid werd aangenomen, maakte elke lidstaat gebruik van zijn eigen nationale regelgeving om om te gaan met schade die werd veroorzaakt door gebrekkige producten.² In 1971 publiceerde het Rechtskundig Weekblad een diepgaand artikel over productaansprakelijkheid waarin ook de toepasselijke regelingen in Frankrijk en Duitsland, naast België, werden behandeld.³ Het vormt een voorbeeld van hoe de diversiteit in productaansprakelijkheidsregimes binnen de EU prominent was vóór de harmoniserende kracht van de Europese regelgeving. In België en Frankrijk droegen de verkopers de verantwoordelijkheid voor productgebreken, ook zonder kennis van het gebrek.⁴ Kopers hadden verschillende opties, zoals het terugvorderen van de koopprijs, het eisen van schadevergoeding, of het behouden van de zaak en een prijsvermindering vragen.⁵ In Duitsland lag de focus op gebreken die de waarde of functionaliteit van het product aantastten.⁶ De bewijslast lag meestal bij de koper om het gebrek te bewijzen, maar verkopers konden zich beroepen op onwetendheid, maar de bewijslast verschoof dan naar hen.⁷ De mogelijkheden voor verkopers om hun aansprakelijkheid te beperken waren ook beperkt. Verkopers konden hun aansprakelijkheid beperken of uitsluiten, maar niet in geval van kwader trouw.⁸

² D. VERHOEVEN, “Inleiding W. 25 februari 1991” in M. DAMBRE, E. DIRIX, en B. TILLEMANN(eds), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Kluwer, Mechelen, losbl., 13 dln, 13.

³ A. DE RIDDER, “Produktaansprakelijkheid”, *RW* 1972-73, nr. 25, 1075-1084.

⁴ A. DE RIDDER, “Produktaansprakelijkheid”, *RW* 1972-73, nr. 25, 1078-179.

⁵ *Ibid.*

⁶ A. DE RIDDER, “Produktaansprakelijkheid”, *RW* 1972-73, nr. 25, 1080.

⁷ *Ibid.*

⁸ *Ibid.*

7. IMPULS VOOR EU-PRODUCTAANSPRAKELIJKHEIDREGELGEVING - Het is uiteindelijk het Thalidomide-schandaal (in België beter bekend onder de naam Softenon)⁹ dat de aanleiding is geweest voor het invoeren van een uniforme EU-regelgeving betreffende productaansprakelijkheid.¹⁰ Thalidomide werd voor het eerst op de markt gebracht als medicijn voor zwangere vrouwen om slapeloosheid en ochtendmisselijkheid te verminderen.¹¹ Rond 1960 werd het echter duidelijk dat Thalidomide ernstige schade toebracht aan ongeboren kinderen die hierdoor misvormingen aan ledematen en organen ondervonden en soms kort na de geboorte stierven.¹² Wereldwijd werden ongeveer 10.000 baby's geboren met verschillende handicaps als gevolg van het gebruik van Thalidomide door de moeder.¹³ Het schandaal heeft er in Europa voor gezorgd dat de volksgezondheid en de veiligheid van de consument toen hoog op de politieke agenda kwamen te staan.¹⁴
8. DE PRODUCTAANSPRAKELIJKHEIDSRICHTLIJN VAN 1985 - In 1985 werd het juridische kader voor productaansprakelijkheid in de EU voor het eerst vastgesteld door middel van de Richtlijn Productaansprakelijkheid.¹⁵ Deze richtlijn kwam tot stand als reactie op de groeiende bezorgdheid in de samenleving over het toenemende aantal arbeidsongevallen veroorzaakt door defecte producten.¹⁶ Het voornaamste doel van de Richtlijn Productaansprakelijkheid was om producenten verantwoordelijk te stellen voor

⁹ P. DE SUTTER, "Een schandaal van veel grotere omvang dan softenon", De Standaard, 4 maart 2019.

¹⁰ G. SCHAMPS, *La mise en danger: un concept fondateur d'un principe général de responsabilité*, Brussel, Bruylant, 1998, nr. 244, 771

¹¹ K. A. DONOVAN, A. JIAN, P. RADOSLAW NOVAK, C.Y. JINGTING, E.C. FINK, B.C. BERRY, B.L. EBERT en E.R. FISCHER, "Thalidomide promotes degradation of SALL4, a transcription factor implicated in Duane Radial Ray syndrome", eLIFE, 1 augustus 2018, 1-2, <https://elifesciences.org/articles/38430>.

¹² E. GONZALEZ PONS, F. GROSSETETE en M. MCGUINNESS, "Thalidomide. Vraag met verzoek om mondeling antwoord O-000023/2016 aan de Commissie. Artikel 128 van het Reglement.", 4 februari 2016, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/O-8-2016-000023_NL.html.

¹³ X, After 60 years, scientists uncover how thalidomide produced birth defects, Dana-Farber Cancer Institute, par. 7, <https://www.dana-farber.org/newsroom/news-releases/2018/after-60-years-scientists-uncover-how-thalidomide-produced-birth-defects>

¹⁴ "Why comparisons between the corona vaccine and thalidomide do not hold: a historical take on public health scandals and the regulation of drug safety in Europe", Utrecht University, <https://consumers.sites.uu.nl/news/corona-and-thalidomide/#:~:text=Thalidomide%20was%20perhaps%20the%20first.outrage%20throughout%20Europe%20and%20beyond>.

¹⁵ Richt.Raad, nr. (85/374/EEG), 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lid-Staten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken, *Pb.L.* 7 augustus 1985, afl. 210, 29.

¹⁶ X, "Productaansprakelijkheid. De Europese Richtlijn: Harmonisatie en consumentenbescherming (deel 1)", Rechtskundig Weekblad 1987-1988, nr. 1 - 5 september 1987, 1 <https://rw.be/archief/5101/pdf>

schade veroorzaakt door hun gebrekkige producten.¹⁷ In de zaak *Commissie v. Frankrijk* stelt het Hof van Justitie van de Europese Unie verder vast dat de Europese wetgever drie belangrijke doelstellingen beoogde te bereiken met deze richtlijn: harmonisatie van wetgeving, vrij verkeer van goederen en een verbeterde consumentenbescherming.¹⁸

9. ONTWIKKELING VAN DE RICHTLIJN - Ondanks dat het een belangrijk stuk wetgeving was, was het eerste verslag van de Raad over de toepassing van de richtlijn vrij beperkt. Het bevatte vooral een samenvatting van de stappen die de lidstaten hadden genomen om de richtlijn in te voeren en benadrukte het toenemende belang van productveiligheid.¹⁹ Het rapport bepaalde dat de ervaring met zaken betreffende productaansprakelijkheid zich nog in een vroeg en traag ontwikkelingsstadium bevindt.²⁰ In lijn met de bevindingen van het eerste rapport, oordeelde het Hof van Justitie dat de Franse nationale regels inzake productaansprakelijkheid niet overeenstemmen met de EU-regelgeving.²¹ Het Hof verduidelijkt ook dat productaansprakelijkheidrichtlijn streeft naar volledige harmonisatie van de wetgeving van de lidstaten.²² De rechtspraak laat het toch zien dat het niet zo strikt toepasselijk is. In de zaak *Moteurs Leroy Somer*, bevestigt het Hof dat lidstaten vrij zijn om aanvullende regels in te voeren voor materie die niet door de richtlijn wordt gedekt.²³ Op basis van deze bevindingen kan geconcludeerd worden dat, hoewel de richtlijn belangrijk is, is het niet de enige bron van regels over productaansprakelijkheid in de EU. Dit werd ook nog eens duidelijk geïllustreerd in de zaak *Besançon v. Thomas Dutruieux en Caisse primaire d'assurance maladie du Jura*.²⁴ De Franse rechter had het het Hof van Justitie enkele prejudiciële vragen gesteld om te bepalen of de richtlijn van toepassing was op de aansprakelijkheid van een dienstverrichter die producten met gebreken gebruikt in het kader

¹⁷ Art. 1 Richt.Raad nr. 85/374/EEG, 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lid-Statens inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken, *Pb.L.* 7 augustus 1985, afl. 210, 29.

¹⁸ HvJ 25 april 2002, nr. C-52/00, ECLI:EU:C:2002:252, overw. 17.

¹⁹ Com., “Eerste verslag over de toepassing van de richtlijn van de Raad betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke bestuursrechtelijke bepalingen der lid-staten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken”, 12 december 1995, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/7101>

²⁰ *Ibid.*

²¹ HvJ 25 april 2002, nr. C-52/00, ECLI:EU:C:2002:252, overw. 25.

²² HvJ 25 april 2002, nr. C-52/00, ECLI:EU:C:2002:252, overw. 3; dezelfde conclusie was vastgesteld in HvJ 25 april 2002, nr. C-154/00, overw. 20 en HvJ 10 januari 2006, nr. C-402/03, overw. 23.

²³ HvJ 4 juni 2009, nr. C-285/08, ECLI:EU:C:2009:351, overw. 24 en 25.

²⁴ HvJ 21 december 2011, nr. C-495/10, ECLI:EU:C:2011:869, overw. 30.

van een dienstverlening. Het Hof stelde dat de Richtlijn is gericht op de aansprakelijkheid van de producent en dat de dienstverrichter niet voldoet aan de definitie van producent onder art. 1 en 3 van de richtlijn.²⁵ Lidstaten mogen dus nationale regelingen invoeren die de aansprakelijkheid van dienstverrichters vaststellen, zelfs als deze regelingen afwijken van de Richtlijn toch zonder afbreuk te doen aan het nut ervan.²⁶

10. LATERE RAPPORTEN VAN DE RAAD - Na het eerste rapport zijn de opvolgende rapporten, in het bijzonder het tweede rapport, steeds gedetailleerder geworden. Hoewel het tweede rapport van de Raad al in 2002 werd opgesteld, bevatte het al gronden voor mogelijke herziening. Opvallend is het punt met betrekking tot de bewijslast. De algemene regel van de productaansprakelijkheidsregeling is dat het aan de consument is om de schade, het gebrek en het oorzakelijk verband tussen het gebrek en de schade te bewijzen.²⁷ De productaansprakelijkheidsrichtlijn bevat geen specifieke regels met betrekking tot de verdeling van de bewijslast.²⁸ Het rapport wijst echter op het probleem van de technische complexiteit van sommige producten, waarvan het begrijpen van zijn werkwijze een deskundig onderzoek zou vereisen met hoge kosten die door de consument zouden moeten worden gedekt.²⁹ Dit risico werd al eerder besproken in het groenboek over hetzelfde onderwerp.³⁰ Ondanks mogelijke voorgestelde oplossingen was de mening van het publiek nog steeds verdeeld over de vraag of de bewijslast in sommige gevallen naar de producent moest worden verschoven of niet.³¹ Het is interessant dat twintig jaar later hetzelfde aandachtspunt een rol zal spelen bij de hervorming van de productaansprakelijkheid kader. In zijn vijfde verslag van 2018 erkende de Raad dat het landschap aanzienlijk was

²⁵ HvJ 21 december 2011, nr. C-495/10, ECLI:EU:C:2011:869, overw 27.

²⁶ *Ibid.* overw. 30.

²⁷ Art. 4 Richt.Raad nr. 85/374/EEG, 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lid-Staten inzake de aansprakelijkheid voor produkten met gebreken, *Pb.L.* 7 augustus 19, afl. 210, 29.

²⁸ C. DELFORGE, “Le défaut de sécurité au sens de la loi du 25 février 1991 relative à la responsabilité du fait des produits défectueux” in C. DELFORGE et J. VAN ZUYLEN (éds.), *Les défauts de la chose*, Limal, Anthemis, 2015, 332; D. VERHOEVEN, “La charge de la preuve et l’invocation de présomptions dans la Directive Responsabilité du fait des produits défectueux”, *T.Gez.* 2017-18, afl. 3, 208.

²⁹ COM(2000) nr. 893, “Verslag van de Commissie over de toepassing van Richtlijn 85/374 inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken”, Brussel, 31 januari 2001, 14, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52000DC0893>

³⁰ COM(1999) nr. 396, “Groenboek Wettelijke aansprakelijkheid voor producten met gebreken”, Brussel, 28 juli 1999, 19-20.

³¹ *Ibid.*

veranderd sinds de invoering van de richtlijn in 1985.³² Door de technologische vooruitgang, de opkomst van het internet en van kunstmatige intelligentie moest het bestaande wetgevingskader voor productveiligheid opnieuw worden bekeken.³³ Na het vijfde verslag werden echter geen verdere verslagen uitgebracht. Bijgevolg begon de EU met het publiceren van mededelingen en pogingen om een regelgevend kader op te zetten dat specifiek gericht is op aansprakelijkheid op technologisch gebied.³⁴

11. CRITERIA VOOR PRODUCTAANSPRAKELIJKHEID - Er wordt hier niet gesproken over objectieve aansprakelijkheid, omdat het primaire criterium voor het vaststellen van aansprakelijkheid het gebrek van het product is, niet het individuele gedrag van de persoon.³⁵ Om in aanmerking te komen voor schadevergoeding, moeten bepaalde criteria worden voldaan:

- i. er moet sprake zijn van een product zijn;
- ii. dit product moet gebrekkig zijn;
- iii. er moet schade zijn;
- iv. er moet een oorzakelijk verband zijn tussen het gebrekkige product en de schade;
- v. de aangesprokene moet de producent zijn.³⁶

12. Meer uitleg over de procedure volgt in het volgende deel over het productaansprakelijkheidsregime in België. Deze criteria worden ook besproken in de volgende delen over de wijzigingen in de productaansprakelijkheidsregeling.

³² Com., "Verslag van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad en het Europees Economisch en Sociaal Comité over de toepassing van Richtlijn 85/374/EEG van de Raad betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken", COM(2018) 246 def., Brussel, 7 mei 2018, 1-2.

³³ *Ibid.*

³⁴ Voor meer zie: Com., "Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Europese Raad, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. Kunstmatige intelligentie in Europa.", COM (2018) 237 def., Brussel, 25 april 2018.

³⁵ D. WUYTS, "Productaansprakelijkheid: een Richtlijn voor (n)iets?", *TBBR* 2008, afl. 1, 8.

³⁶ D. VERHOEVEN, "Potentiële gebreken in serieproducten: hoe ver reiken het gebrekkigheidsvereiste en het schadevereiste uit de Richtlijn Productaansprakelijkheid?", *T.Gez.* 2015-16, afl. 1, 50.

HOOFDSTUK II. BELGISCHE REGELGEVING

13. WET VAN 25 FEBRUARI 1991 BETREFFENDE DE AANSPRAKELIJKHEID VOOR PRODUCTEN MET GEBREKENN - Na de goedkeuring van de productaansprakelijkheidsrichtlijn heeft België deze richtlijn omgezet in nationale wetgeving met de wet van 25 februari 1991 betreffende de aansprakelijkheid voor producten met gebreken (hierna: WAP).³⁷ De wet is opgebouwd uit 16 artikelen die de verschillende aspecten van productaansprakelijkheid in detail uiteenzetten. De structuur is logisch en overzichtelijk, met een duidelijke indeling in hoofdstukken over:

- i. Definities (art. 1-3);
- ii. Aansprakelijkheid van de producent (art. 4-8);
- iii. Schadeloosstelling (art. 9-11);
- iv. Verjaring (art. 12);
- v. Relatie met andere regelgeving (art. 13-15);
- vi. Inwerkingtreding (art. 16).³⁸

14. De auteur van deze tekst is van mening dat, hoewel de wet slechts een klein deel van de bepalingen bevat, deze gezien de tijdgeest zeer duidelijk werden geformuleerd en een redelijk evenwicht vormen tussen de belangen van de consument en de producent. Niettemin, blijven er vooral in de context van onze snel evoluerende maatschappij, opvallende tekortkomingen die toch wat aandacht vereisen.

15. BEWIJSLAST EN DEFINITIE VAN "PRODUCT"- De belangrijkste bevinding van de auteur van dit werkstuk is de kwestie van de bewijslast. De bewijslast ligt bij het slachtoffer om te bewijzen dat het letsel is veroorzaakt door een gebrek in het product.³⁹ Dit kan soms moeilijk zijn, vooral als het gaat om complexe producten of langdurige schade. Bovendien is de definitie van "product"⁴⁰ niet aangepast aan de toenemende complexiteit van producten en de nieuwe risico's die voortvloeien uit nieuwe technologieën. De snelle ontwikkeling van

³⁷ Wet 25 februari 1991 betreffende de aansprakelijkheid voor producten met gebreken, *BS* 22 maart 1991.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ Art. 7 WAP.

⁴⁰ Art. 2 WAP.

nieuwe technologieën, zoals kunstmatige intelligentie, Internet of things (“_IoT_”)⁴¹ robotica etc. kan leiden tot nieuwe risico's voor consumenten. De huidige wet biedt geen bescherming aan de consument tegen deze nieuwe risico's. Bijvoorbeeld in tegenstelling tot eenvoudige, traditionele producten, vereisen technologische producten en complexe toepassingen die AI gebruiken meer gedetailleerde informatie over hun sleuteleigenschappen.⁴² Iets dat niet wordt aangegeven in het huidige juridische kader.

16. INFORMATIEVERPLICHTING VOOR PRODUCENTEN - De wet bevat ook geen bepalingen over de verplichting van producenten om informatie te verstrekken over de veiligheid van hun producten, wat alleen werd afgeleid uit de rechtspraak (zie nr.19). Daardoor kan de consument moeilijker geïnformeerde keuzes maken over de producten die hij koopt. De auteur van dit werk ziet dit als een beslissing met veel potentieel, omdat beide partijen er voordeel uit kunnen halen, namelijk:

17. VOORDELEN VOOR DE CONSUMENT - Met meer kennis over mogelijke gevaren, kunnen consumenten weloverwogen keuzes maken en producten vermijden die niet voldoen aan hun veiligheidseisen.. Als de consument rekening houdt met de ontvangen informatie, kan hij bovendien de kans op ongevallen verminderen.

18. VOORDELEN VOOR DE PRODUCENT - Meer transparantie over potentiële risico's bevordert het vertrouwen van de consument in het merk. Vroegtijdige identificatie van veiligheidsproblemen maakt het mogelijk om producten uit de markt te halen of het ontwerp aan te passen voordat er schade wordt veroorzaakt, waardoor mogelijke juridische problemen en reputatieschade tot een minimum worden beperkt.

19. UITSLUITING VAN AANSPRAKELIJKHEID VAN DE PRODUCENT - Dit door de auteur hierboven behandelde probleem wordt ook vermeld in de rechtsleer. Echter in de context van de criteria voor het stellen van een producent aansprakelijk. Artikel 5 van de

⁴¹ Voor meer zie: V. YADAV, “Wat is het Internet of Things: definitie en gebruiksvoorbeelden”, *globalsign* 10 februari 2023, <https://www.globalsign.com/nl-nl/blog/wat-het-internet-things-definitie-en-gebruiksvoorbeelden>.

⁴² M. FIERENS, E. VAN GOOL en J. DE BRUYNE, “De regulering van artificiële intelligentie (deel 1) – Een algemene stand van zaken en een analyse van enkele vraagstukken inzake consumentenbescherming”, *RW* 2020-21, nr. 25, 971.

wet op de productaansprakelijkheid stelt dat een product gebrekkig is als het niet de veiligheid biedt die men mag verwachten.⁴³ Bij de beoordeling wordt rekening gehouden met het normale of het redelijkerwijs te verwachten gebruik van het product.⁴⁴

20. RELEVANTE RECHTSPRAAK - Ten eerste is het belangrijk om te vermelden dat de producent niet altijd verantwoordelijk is als zijn product een schadelijk karakter vertoont.⁴⁵ Dit werd vastgesteld in de zaak voor het Hof van beroep te Luik, waarbij het ging om een slachtoffer dat gewond raakte nadat ze de helft van de inhoud van de fles van een doucheontstopper in het doucheputje had gegoten, waardoor er product in haar gezicht was gespat. Een essentieel element van de feiten is dat het slachtoffer op voorhand op de hoogte was van de mogelijke gevaarlijke effecten van het product, aangezien ze de gebruikswijze heeft gelezen.⁴⁶ Het Hof kwam dus tot de conclusie dat het op de markt brengen van een potentieel gevaarlijk product niet ontoelaatbaar is als de klant wordt geïnformeerd over het gevaar en de veiligheidsmaatregelen.⁴⁷ Een voorbeeld dat zou passen in deze context is een bedrijf dat een potentieel gevaarlijk keukenapparaat, zoals een snijmachine, op de markt wil brengen. In plaats van het product niet uit te brengen vanwege het risico, voorziet het bedrijf het van uitgebreide waarschuwinglabels en instructies. Deze waarschuwingen informeren de consumenten over de mogelijke gevaren van het gebruik van de snijmachine en benadrukken de noodzaak van veiligheidsmaatregelen, zoals bijvoorbeeld het dragen van beschermende handschoenen of het blokkeren van de machine door te veel voedsel tegelijkertijd te willen snijden. Mocht er toch een ongeval gebeuren, dan heeft het bedrijf aangetoond zijn plicht te hebben voldaan door consumenten te informeren over de risico's en veiligheidsvoorschriften.

21. INFORMATIEVERPLICHTING EN DOELGROEP - De producent moet niet alleen informatie geven over het gebruik van het product en de mogelijke risico's, maar ook over

⁴³ Art. 5 WAP.

⁴⁴ Art. 5 b) WAP.

⁴⁵ B. TILLEMANN, "Voorwaarden voor aansprakelijkheid", in B. TILLEMANN (ed.) *Overeenkomsten. Deel 2. Bijzondere overeenkomsten. A. Koop. Deel 2. Gevolgen van de koop*, Mechelen, Kluwer 2022, 972.

⁴⁶ Luik (3e k.) 25 oktober 2011, *T. Verz.*, afl. 1, nr. 382.

⁴⁷ *Ibid.* 100.

de periode waarin een product veilig kan worden gebruikt.⁴⁸ Als een product bedoeld is voor een specifiek publiek, moet er rekening worden gehouden met de verwachtingen van dat specifieke publiek. Er kan een strengere of minder strenge beoordeling zijn op basis van de invloed van de betreffende doelgroep.⁴⁹ De zaak voor de rechtbank van eerste aanleg te Gent illustreert deze vaststelling.⁵⁰ De zaak ging over een pasgeboren baby die gewond was geraakt door een gebarsten verwarmingslamp boven een verzorgingstafel. De verwarmingslamp, zijnde het product, was bedoeld voor gebruik in ziekenhuizen, waar het bediend zou worden door geschoold personeel. De verwachting van dit publiek zou zijn dat de lamp veilig zou zijn en op verantwoorde wijze gebruikt zou kunnen worden. De lamp bleek echter onveilig en veroorzaakte ernstige verwondingen bij een pasgeboren kind. Na een deskundig onderzoek stelde de rechtbank dat ondanks het feit dat de lamp ook een veelvoorkomend product is in de landbouwindustrie en niet specifiek ontworpen voor de medische sector, toch de leveranciers op de hoogte hadden moeten zijn van het latere gebruik van deze lampen binnen de gezondheidsbranche.⁵¹ De patiënten (specifiek pasgeboren kinderen) vormen in dit geval dus een gevoelige doelgroep voor dit product.

22. GEBRUIKSAANWIJZINGEN EN WAARSCHUWINGEN - Als de consument echter de gebruikswijze of enig ander middel dat door de producent is aangeboden over de gevaarlijke effecten van het product had kunnen lezen, maar dit niet heeft gedaan, kan het product daarom niet als gebrekkig worden beschouwd en kan de aansprakelijkheid van de producent niet worden ingeroepen.⁵² De beschrijving van de situaties waarin het product gevaarlijk kan zijn, moet wel zo gedetailleerd mogelijk worden gepresenteerd door de producent, aangezien er situaties zijn waarin de pure mededeling van de risico's niet voldoende wordt geacht door de rechtbank.⁵³

23. EVALUATIE VAN HET ONGEVAL - De omstandigheden van het ongeval zijn van groot belang, aangezien het gebrek van een product verband kan houden met: de presentatie van

⁴⁸ T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 511-512.

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ Gent 7 mei 2004, *Rev. dr. santé* 2007-08, afl. 2, 162.

⁵¹ *Ibid.* 168.

⁵² Luik 25 oktober 2011, *T. Verz.* 2013, 100.

⁵³ *Ibid.* vn 33 p. 979

het product, het normale of redelijkerwijs te verwachten gebruik van het product en, het tijdstip waarop het product in het verkeer is gebracht.⁵⁴ Ook andere elementen kunnen in overweging worden genomen door de rechter.⁵⁵ Dit kan worden geïllustreerd aan de hand van een zaak voor het Hof van Beroep te Antwerpen.⁵⁶ Het hof oordeelde dat ondanks de waarschuwing in de handleiding gepresenteerd door het automerk, is het inbrengen van een hand door een kleuter in de ventilator "redelijkerwijs voorzienbaar" was.⁵⁷ Namelijk omdat kinderen van nature nieuwsgierig en onvoorzichtig zijn.⁵⁸

HOOFDSTUK III. TOEKOMSTIGE REGELGEVING

24. BELANGRIJKE UPDATE VOOR CONSUMENTEN EN BEDRIJVEN - De productaansprakelijkheidsrichtlijn werd bijna 40 jaar geleden aangenomen⁵⁹ en is gezien de steeds grotere rol die technologie in onze samenleving speelt, aan herziening toe. Dat is de Europese wetgever niet ontgaan, reden waarom ze is begonnen met het werken aan een nieuwe versie van deze richtlijn.⁶⁰

25. DOEL - Het doel van deze herziening is in de eerste plaats economisch in dat ze bedoeld is ondernemingen rechtszekerheid bieden bij het investeren in nieuwe en innovatieve producten.⁶¹ De nadruk ligt hierbij op het verkrijgen van een billijke schadevergoeding voor

⁵⁴ Art. 5 WAP.

⁵⁵ Onder extra elementen wordt bedoeld de aard of prijs van het product, de ernst van het gevaar, of er een veiliger vervangproduct beschikbaar zou zijn, zie: B. TILLEMANN, "Voorwaarden voor aansprakelijkheid", in B. TILLEMANN (ed.) *Overeenkomsten. Deel 2. Bijzondere overeenkomsten. A. Koop. Deel 2. Gevolgen van de koop*, Mechelen, Kluwer, 2022, 975.

⁵⁶ Antwerpen 28 oktober 2009, *TBBR* 2011, 381-384.

⁵⁷ Antwerpen 28 oktober 2009, *TBBR* 2011, 382.

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ Richt.Raad nr. 85/374/EEG, 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lid-Staten inzake de aansprakelijkheid voor produkten met gebreken, Pb.L. 7 augustus 19, afl. 210, 29.

⁶⁰ Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en De Raad inzake aansprakelijkheid voor producten met gebreken, 28 september 2022, COM(2022) 495 def - 2022/0302 (COD).

⁶¹ V. SCHOLLAERT en J. DE BRUYNE, "Voorstel Richtlijn AI-aansprakelijkheid. Verkennende analyse vanuit Belgisch perspectief", *NjW* 2023, afl. 486, 574.

benadeelde partijen in gevallen waarin producten met gebreken, waaronder digitale varianten, schade veroorzaken.⁶²

26. DATASCHADE EN PSYCHOLOGISCHE SCHADE NU OOK VERGOEDBAAR - Meer specifiek is het de bedoeling dat slachtoffers van schade veroorzaakt door AI gemakkelijker schadevergoeding kunnen krijgen.⁶³ Dit initiatief volgt op eerdere inspanningen van de EU om de veiligheid en betrouwbaarheid van AI te waarborgen, zoals beschreven in het White Paper over AI, het Expert Group Report over aansprakelijkheid en het voorstel voor een AI-verordening.⁶⁴

27. AANPASSING DEFINITIE VAN "PRODUCT": Een van de meest opvallende vernieuwingen is de wijziging van de definitie van "product" (een kritiek punt dat hierboven al is aangehaald). In de nieuwe definitie stelt het Europees Parlement dat onder "product" wordt ook verstaan:

"Software⁶⁵ (inclusief software-updates) - al dan niet ingebed of zelfstandig, inclusief AI-systemen.

Digitale productiebestanden - waarmee machines of gereedschappen automatisch kunnen worden aangestuurd, zoals 3D-printers.

*Digitale diensten - voor zover deze nodig zijn als componenten van het product waarmee ze verbonden of geïntegreerd zijn (bijv. navigatiediensten in een autonome auto)."*⁶⁶

⁶² Comm., "Commission staff working document. Subsidiarity grid accompanying the document: "Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on liability for defective products", Brussels, 28 september 2022, SWD(2022) 315 def., 2.

⁶³ Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en De Raad inzake aansprakelijkheid voor producten met gebreken, 28 september 2022, COM(2022) 495 def - 2022/0302 (COD), 5.

⁶⁴ Zie: Comm., "White paper on artificial intelligence - A European approach to excellence and trust.", Brussels, 19 februari 2020, COM(2020) 65 def., 2.

⁶⁵ Dezelfde vaststelling werd gemaakt door de Com., zie: COM(2022) 495 final 2022/0302 (COD), "Proposal for a directive of the european parliament and of the council on liability for defective products", 29 september 20223, 24.

⁶⁶ S. DE LUCA, "Brefing. EU Legislation in progress. New Product Liability Directive.", december 2023, 4. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739341/EPRS_BRI\(2023\)739341_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739341/EPRS_BRI(2023)739341_EN.pdf)

28. Het Europese kader met betrekking tot productaansprakelijkheid erkent alleen fysieke schade als een legitieme reden om schadevergoeding te eisen.⁶⁷ In het voorstel tot herziening van de richtlijn zijn echter twee nieuwe punten toegevoegd die de interpretatie van schade verruimen: medisch erkende psychologische schade die therapie of medische behandeling vereist en vernietiging of onomkeerbare beschadiging van gegevens.⁶⁸ De Europese Commissie definieert het als "*medisch erkende psychologische schade*".⁶⁹ Dit werpt echter de vraag op hoe en wat voor mechanismen zullen worden gebruikt om deze schade te evalueren? Deze specificiteit wordt niet uitgelegd in het voorstel. Het is toch begrijpelijk dat in een samenleving die volledig afhankelijk is van technologie, de maatschappelijke vraagstukken en de schade die ze kunnen veroorzaken ook evolueren. De auteur van dit werkstuk gebruikt het woord 'evolueren' en niet 'veranderen' omdat de basisvereiste van fysieke schade nog steeds de meerderheidsregel en de basis blijft, maar andere aspecten over wat schade is krijgen nieuwe kleuren in hun identificatie.

29. LANGERE AANSPRAKELIJKHEIDSPERIODE EN EENVOUDIGERE BEWIJSVOERING - In het officiële voorstel wordt gesteld dat de periode om schade aan te vragen wordt verlengd van 10 jaar naar 15 jaar in het geval dat specifieke medische stukken als bewijs worden gebruikt.⁷⁰ Toch in oktober 2023 stelt de Commissie een aansprakelijkheidsperiode van 20 jaar voor.⁷¹ Het Parlement pleit daarentegen voor een verlenging van deze periode tot 30 jaar, met name in gevallen waarin schade pas na langere tijd duidelijk wordt. Het voorstel benadrukt de noodzaak om een partij binnen de EU aansprakelijk te stellen voor schade als gevolg van een gebrekkig product, ook als het product van buiten de EU afkomstig is.⁷² Deze aansprakelijke partij kan de importeur of een

⁶⁷ Art. 9 en art. 19 Richt.Raad, nr. (85/374/EEG), 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lid-Staten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken, Pb.L. 7 augustus 1985, afl. 210, 29.

⁶⁸ "Betere consumentenbescherming: nieuwe EU-regels voor gebrekkige producten", <https://www.europarl.europa.eu/news/nl>

⁶⁹ Com., "Questions and answers on the revision of the Product Liability Directive", Brussel 28 september 2022, overw. 5,

⁷⁰ Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en De Raad inzake aansprakelijkheid voor producten met gebreken, 28 september 2022, COM(2022) 495 def - 2022/0302 (COD), 35.

⁷¹ EU Parlement, "Betere consumentenbescherming: nieuwe EU-regels voor gebrekkige producten", 24 oktober 2023, <https://www.europarl.europa.eu/topics/nl/article/20231023STO08103/betere-consumentenbescherming-nieuwe-eu-regels-voor-gebrekkige-producten>.

⁷² Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en De Raad inzake aansprakelijkheid voor producten met gebreken, 28 september 2022, COM(2022) 495 def - 2022/0302 (COD), 7.

vertegenwoordiger van de fabrikant zijn.⁷³ In gevallen waarin geen aansprakelijk producent is geïdentificeerd, behouden consumenten de mogelijkheid om schadevergoeding te eisen via nationale kaders.⁷⁴ Toch is het belangrijk dat deze evolutie in de wetgeving wel zorgt voor een robuust kader om de complexiteit van productaansprakelijkheid aan te pakken en een evenwicht te vinden tussen de belangen van de consument en de industrie.

30. Een ander punt dat afwijkt, is de procedure voor het vaststellen van de schade. Het Parlement streeft naar een vereenvoudigde procedure voor het bewijzen van productgebreken, het vaststellen van de veroorzaakte schade en het rechtvaardigen van schadevergoeding.⁷⁵ Het belangrijkste doel is ervoor te zorgen dat de autoriteiten duidelijke en toegankelijke regels opstellen voor schadeclaims die door consumenten worden ingediend.⁷⁶

31. DISCUSSIE OVER BEWIJSLAST - Consumenten die schade hebben geleden, zullen daarom via nationale rechtbanken een verzoekschrift kunnen indienen om fabrikanten te verplichten bewijsmateriaal vrij te geven om hun schadevergoeding te onderbouwen.⁷⁷ Wat vroeger verboden was.⁷⁸ Dit vormt het belangrijkste discussiepunt. Dit betekent een belangrijke wijziging in de relatie tussen de consument en de producent die de auteur van deze tekst graag weergeeft aan de hand van figuur 1 en figuur 2.

⁷³ S. DE LUCA, “Brefing. EU Legislation in progress. New Product Liability Directive.”, december 2023, 5. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739341/EPRS_BRI\(2023\)739341_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739341/EPRS_BRI(2023)739341_EN.pdf)

⁷⁴ Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en De Raad inzake aansprakelijkheid voor producten met gebreken, 28 september 2022, COM(2022) 495 def - 2022/0302 (COD), 8.

⁷⁵ Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en De Raad inzake aansprakelijkheid voor producten met gebreken, 28 september 2022, COM(2022) 495 def - 2022/0302 (COD), 5.

⁷⁶ Voor nadelen voor de consument onder de huidige regime zie: Comm., “Commission staff working document. Subsidiarity grid accompanying the document: “Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on liability for defective products”, Brussels, 28 september 2022, SWD(2022) 315 def., 20-22.

⁷⁷ S. DE LUCA, “Brefing. EU Legislation in progress. New Product Liability Directive.”, december 2023, 6-8. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739341/EPRS_BRI\(2023\)739341_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/739341/EPRS_BRI(2023)739341_EN.pdf).

⁷⁸ HvJ 20 november 2014, nr. C-310/13, ECLI:EU:C:2014:2385, overw. 11.

Situatie onder de huidige Richtlijn Productaansprakelijkheid.

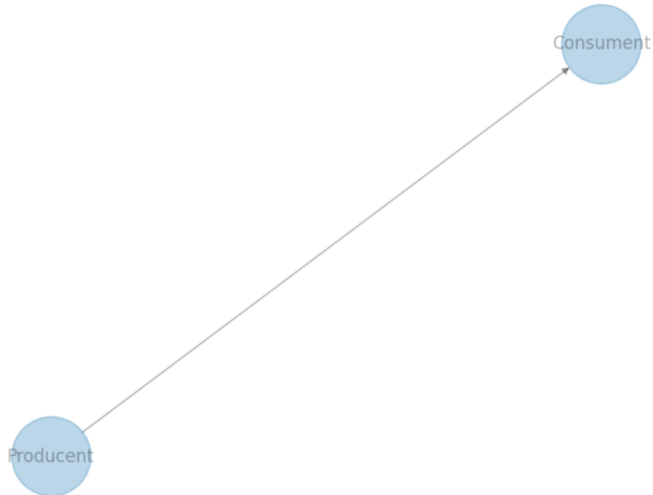

Fig. 1. Relatie tussen de consument en de producent als een 'directed network'

32. De 'directed network'⁷⁹ in fig. 1 is een nauwkeurige weergave van de informatiestroom die in één richting loopt van de producent naar de consument. Dit komt overeen met de traditionele aanpak waarbij de producent productinformatie verstrekt aan de consument, maar de consument beperkte middelen heeft om meer details te verkrijgen als er problemen ontstaan.

Situatie onder de nieuwe Richtlijn Productaansprakelijkheid.

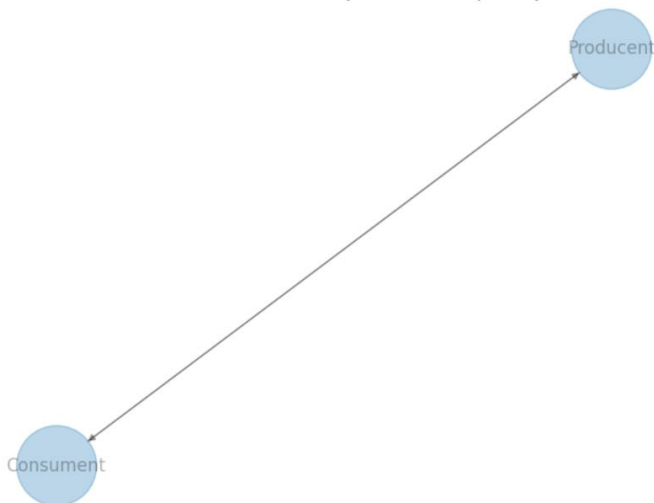

Fig. 2 Relatie tussen consument en producent als een 'undirected network'

⁷⁹ Voor meer uitleg over 'directed networks' zie: E. MENDES RODRIGUES en N. MILIC-FRAYLING, "Linking People, Photos, and Tags", in D. L. HANSEN, B. SHNEIDERMAN en M.A. SMITH (eds.) *Analyzing Social Media Networks with NodeXL Insights from a Connected World*, Amsterdam, Elsevier 2011.

33. De *'undirected network'*⁸⁰ toont de verschuiving naar een meer evenwichtige dynamiek van informatie-uitwisseling. De fabrikant is nog steeds verantwoordelijk voor het verstrekken van productinformatie, maar de herziene richtlijn introduceert een verplichting om op verzoek van de rechtbank aanvullende details vrij te geven wanneer een consument een vordering indient. Dit creëert een informatiestroom in twee richtingen, waardoor de consument toegang krijgt tot cruciale informatie die in het verleden werd achtergehouden. Er kan dus worden geconcludeerd dat deze wijziging in de bewijslast het voor consumenten gemakkelijker maakt om hun eisen te onderbouwen. Het algemene effect is een eerlijkere verdeling van informatie.
34. Bovendien stelt het Parlement voor om de minimumcompensatiegrens van 500 euro uit de oorspronkelijke richtlijn te schrappen.⁸¹ Hierdoor zouden consumenten elk gebrek in een product als mogelijke oorzaak van schade kunnen aanvoeren.

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en De Raad inzake aansprakelijkheid voor producten met gebreken, 28 september 2022, COM(2022) 495 def. - 2022/0302 (COD), 8.

DEEL I: DEEL II: PRODUCTAANSPRAKELIJKHEID VOOR AI TOEPASSINGEN

35. In dit deel worden de implicaties van AI op het gebied van productaansprakelijkheid onderzocht. Het belicht de uitdagingen die voortvloeien uit nieuwe technologische ontwikkelingen en de noodzaak om het rechtskader aan te passen.

36. HYPOTHETISCH SCENARIO – Een hypothetische situatie zal bekeken worden die gekoppeld zal zijn aan de nieuwe Product Liability Directive. Veronderstel dat u beslist om een smart home security systeem⁸² te kopen dat gebruik maakt van artificiële intelligentie om de veiligheid van uw huis te monitoren en te beheren. Het product beweert geavanceerde gezichtsherkenningstechnologie te hebben om onderscheid te maken tussen geautoriseerde bewoners en potentiële indringers. Het product beschikt over geavanceerde gezichtsherkenningstechnologie om onderscheid te maken tussen erkende bewoners en potentiële inbrekers en geeft meldingen door voor real-time waarschuwingen. Na een paar maanden gebruik van het systeem valt u een belangrijk gebrek op: de gezichtsherkenningfunctie herkent bepaalde gezinsleden consequent niet, wat leidt tot valse alarmen en storingen van het beveiligingssysteem.

37. Welke stappen kunt u nemen om schadevergoeding te krijgen? Om een antwoord op deze vraag te vinden, is het nog steeds nodig om de term AI en de specifieke implicaties ervan in de context van productaansprakelijkheid grondiger te analyseren.

HOOFDSTUK I: EU VOORSTEL – PRODUCTAANSPRAKELIJKHEID VOOR AI

38. Naast het voorstel van de Commissie om de productaansprakelijkheidsregeling te wijzigen, is er nog een tweede voorstel dat een totaal nieuwe richtlijn inhoudt die nog nooit eerder is aangenomen - AI Liability Directive.⁸³ De auteur van dit werkstuk zou het eerder een

⁸² Voor meer uitleg over de werking van een smart home security systeem zie: S. BRUYNINX, “Hoe worden jouw data gebruikt om je smart home-producten te trainen?”, <https://news.evokepr.be/hoe-woorden-jouw-data-gebruikt-om-je-smart-home-producten-te-trainen>.

⁸³ Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees parlement en de raad betreffende de aanpassing van de regels inzake niet-contractuele civielrechtelijke aansprakelijkheid aan artificiële intelligentie (AI), Brussel, 28 september 2022, COM(2022) 496 def. - 2022/0303 (COD).

uitgebreidere versie van de productaansprakelijkheidsrichtlijn willen noemen, aangezien de herziening ervan is gebaseerd op het aanpassen van het bestaande wetgevingskader aan de technologische ontwikkeling.

39. De AI Liability Directive is van toepassing op gevallen van niet-contractuele schuldaansprakelijkheid waarin schade is veroorzaakt door een systeem die werkt op basis van artificiële intelligentie.⁸⁴ Dat voorstel heeft twee centrale objectieven. Ten eerste, gemeenschappelijke regels vastleggen met betrekking tot de openbaarmaking van bewijsmateriaal over hoog-risico AI-systemen, waardoor eisers in staat worden gesteld om hun buitencontractuele vorderingen te onderbouwen.⁸⁵ Ten tweede, bepalen van de bewijslast voor schade veroorzaakt door een AI-systeem.⁸⁶

HOOFDSTUK II. DEFINITIE VAN AI: UITDAGINGEN IN JURIDISCH KADER

40. Overheidsinstellingen, ziekenhuizen, vervoersdiensten, financiële toezichthouders en andere gebieden maken gebruik van AI als onderdeel van hun producten en diensten⁸⁷. Komt AI dan in aanmerking als onderdeel van een product of is het een product op zich?

41. UITDAGINGEN BIJ HET DEFINIËREN VAN AI - De Europese Commissie definieerde AI oorspronkelijk als volgt: “ (...) systemen die intelligent gedrag vertonen door hun omgeving te analyseren en – in zekere mate zelfstandig – actie te ondernemen om specifieke doelstellingen te verwezenlijken. Op KI gebaseerde systemen kunnen uitsluitend uit software bestaan en actief zijn in de virtuele wereld (bijvoorbeeld stemgestuurde assistenten, software voor beeldanalyse, zoekmachines en systemen voor spraak- en gezichtsherkenning), maar kan ook in hardwareapparaten worden geïntegreerd (bijvoorbeeld geavanceerde robots, zelfrijdende auto's, drones of toepassingen van het internet der dingen).”⁸⁸

⁸⁴ E. VAN GOOL, J. DE BRUYNE en M. FIERENS, “De regulering van artificiële intelligentie (deel 2) – Een analyse van buitencontractuele aansprakelijkheid”, *RW* 2020-21, afl.26, 1005.

⁸⁵ M. TAMBIAAMA, “Briefing. EU Legislation in Progress. Artificial intelligence liability directive.”, februari 2023, 1.

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷Comm., “White paper on artificial intelligence - A European approach to excellence and trust.”, Brussels, 19 februari 2020, COM(2020) 65 def., 3.

⁸⁸Comm., “Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Europese Raad, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. Kunstmatige intelligentie in Europa.”, COM (2018) 237 def., Brussel, 25 april 2018.

42. Het Europees Parlement verklaarde dat het geen definitie van AI zal geven in de AI Liability Act⁸⁹, maar dat het zal verwijzen naar hetzelfde algemene concept van AI als in de AI Act en in het bijzonder naar de definitie van 'AI-systemen'.⁹⁰
43. De AI Act zal dus inhouden de definitie opgesteld door De High Level Expert Group: *"...software die is ontwikkeld met [specifieke] technieken en benaderingen en die, op basis van door mensen gedefinieerde doelstellingen, output kan genereren zoals content, voorspellingen, aanbevelingen of beslissingen die de omgevingen beïnvloeden waarmee ze interacteren."*⁹¹ Toch het vaststellen van een universele definitie blijft moeilijkheden veroorzaken.⁹²
44. AI EN PRODUCT - Art. 2 van de oorspronkelijke richtlijn inzake productaansprakelijkheid definieert een product als volgt: *"elk roerend goed, met uitzondering van landbouwgrondstoffen en produkten van de jacht, ook indien het een bestanddeel vormt van een ander roerend of onroerend goed. (...) Onder „produkt" wordt ook elektriciteit verstaan."* Dezelfde definitie wordt ook ingevoerd in het Belgische juridische kader.⁹³ Dit brengt ons ook niet veel licht op de aard van AI. Hieruit kunnen we concluderen dat deze definitie niet geschikt is voor de nieuwe technologische evoluties die onze huidige maatschappij bepalen, zoals bijvoorbeeld kunstmatige intelligentie.
45. Deze conclusie werd ongetwijfeld ook getrokken door het Europees Parlement dat het woord *"software"* heeft opgenomen in artikel 4 van het voorstel voor de herziening van de richtlijn productaansprakelijkheid onder de lijst van termen die als producten moeten worden beschouwd.⁹⁴ Dat betekent dat de lidstaten hun nationale wetgeving in overeenstemming zullen moeten brengen met de EU-richtlijn.

⁸⁹M. TAMBIAA, "Briefing. EU Legislation in Progress. Artificial intelligence liability directive.", februari 2023, 7

⁹⁰*Ibid.*

⁹¹M. TAMBIAA, "Briefing. EU Legislation in Progress. Artificial intelligence liability directive.", februari 2023, 11.

⁹²Zie S. RUSSEL, K. PERSET en M. GROBELNIK, "Updates to the OECD's definition of an AI system explained", november 2023, OECD.AI, <https://oecd.ai/en/wonk/ai-system-definition-update>

⁹³Art. 2, wet 25 februari 1991 betreffende de aansprakelijkheid voor produkten met gebreken, B.S. 22 maart 1991.

⁹⁴Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en De Raad inzake aansprakelijkheid voor produkten met gebreken, 28 september 2022, COM(2022) 495 def. - 2022/0302 (COD), 6-7.

46. ONDUIDELIJKHEDEN EN TOEKOMSTIGE OVERWEGINGEN - Ook al lijkt het een vanzelfsprekend element, er bestonden in het verleden onduidelijkheden en discussies over de kwestie of AI een product of een dienst (*“service”*) is.⁹⁵ Bijvoorbeeld Meta AI dat wordt gebruikt als geavanceerd filtersysteem om het gedrag van gebruikers te analyseren en te bepalen met welk soort inhoud ze het meest waarschijnlijk in contact zullen komen en vervolgens soortgelijke inhoud aan te bevelen.⁹⁶ Dit systeem wordt gebruikt in veel sociale media-apps zoals Instagram, maar de vraag kan rijzen of het zelf een product is of dat het een dienst is die wordt gebruikt voor de ontwikkeling van een ander product. Het Europees Parlement maakt geen onderscheid tussen product en dienst als het gaat om digitalisering en plaatst alles in dezelfde categorie. Toch kunnen er in de toekomst weer vraagtekens worden geplaatst bij deze algemene aanpak.

HOOFDSTUK III. GEBREK, SCHADE EN BEWIJSLAST

47. DE BEWIJSLAST BIJ SCHADE DOOR AI-SYSTEMEN - Net als in de context van productaansprakelijkheid moet de eiser het bestaan van het gebrek in het product in kwestie en de geleden schade bewijzen. Er rust dus een zware bewijslast op de eiser. Deze wordt nog groter als schade door een AI-systeem moet worden bewezen.⁹⁷

48. HERZIENE PRODUCT LIABILITY DIRECTIVE - In het voorstel voor de herziene richtlijn productaansprakelijkheid wordt de fabrikant van het AI-systeem verplicht de nodige informatie voor de rechtbank openbaar te maken wanneer de schadelijder feiten en bewijzen heeft aangevoerd die de vordering tot schadevergoeding kunnen staven.⁹⁸

⁹⁵ Zie voorbeeld van AI-producenten als dienstverleners in SCHOLLAERT, V. en DE BRUYNE, J., “Voorstel Richtlijn AI aansprakelijkheid Verkennende analyse vanuit Belgisch perspectief”, *NJF*, nr. 486, 27 september 2023, 585.

⁹⁶ Voor meer uitleg over de werking van Meta AI zie: W. AKKERMAN, “Alles wat je wilt weten over Meta AI”, december 2023, <https://id.nl/huis-en-entertainment/computer-en-gaming/software/wat-je-wil-weten-over-meta-ai>

⁹⁷ VAN GOOL, E., DE BRUYNE, J. en FIERENS, M., “De regulering van artificiële intelligentie (deel 2): Een analyse van buitencontractuele aansprakelijkheid”, *RW* 2021, 1007.

⁹⁸Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het europees parlement en de raad betreffende de aanpassing van de regels inzake niet-contractuele civielrechtelijke aansprakelijkheid aan artificiële intelligentie (AI), Brussel, 28 september 2022, COM(2022) 496 def. - 2022/0303 (COD), 13-14; J. DE BRUYNE e.a., *Recente ontwikkelingen in het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht*, Mortsels, Intersentia, 2022, 245.

49. ARGUMENTEN VOOR EN TEGEN DE TRANSPARANTIEVERPLICHTINGEN VOOR AI-PRODUCENTEN - De eiser heeft dus toegang tot de documenten van de producent. Dat kan in de eerste plaats fabrikanten terughoudend maken om geavanceerde AI-technologieën te ontwikkelen en kan ook de concurrentiepositie van ondernemingen in deze sector beïnvloeden.⁹⁹ Het argument dat tegen deze hervorming pleit, is de bescherming van gegevens. Een bedrijf neemt strenge beveiligingsmaatregelen om gegevens te beschermen tegen ongeautoriseerde toegang, inbreuken of schadelijke activiteiten, wat in strijd lijkt te zijn met de kwetsbare positie die het inneemt op basis van deze regelgeving.

50. Het Europees Parlement heeft echter een limiet ingevoerd voor de gegevens die openbaar moeten worden gemaakt. Alle informatie moet beschikbaar zijn, behalve die over handelsgeheimen (*'trade secrets'*) en geheimhoudingsplicht (*'confidentiality'*).¹⁰⁰

Een gebrek volgens de EU-normen wordt dan ook beschouwd als een situatie wat inhoudt dat:

- i. " een fabrikant niet voldoet aan de verplichting om informatie bekend te maken;*
- ii. een product niet voldoet aan de verplichte veiligheidseisen;*
- iii. schade wordt veroorzaakt door een duidelijk defect van het product. ”¹⁰¹*

51. BEPERKINGEN VAN DE TRANSPARANTIEVERPLICHTINGEN - Ondanks deze waarborgen die worden gebruikt, zijn er nog steeds andere problemen die zich kunnen voordoen. Wat is bijvoorbeeld het nut van de informatie die de producent met de eiser deelt als de eiser de betekenis ervan niet begrijpt? De eisers zijn in de meeste gevallen gemiddelde consumenten. Ze moeten een bepaalde expertise hebben om te begrijpen hoe de software van het systeem werkt om te kunnen bewijzen dat er inderdaad een digitaal defect is opgetreden. Hierdoor kunnen deze nieuwe transparantieverplichtingen voor AI-producenten in de praktijk wel de verwachte effectiviteit verliezen.

⁹⁹ *Ibid.* 248.

¹⁰⁰ M. TAMBIAAMA, “Briefing. EU Legislation in Progress. Artificial intelligence liability directive.”, februari 2023, 6.

¹⁰¹ Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees parlement en de raad betreffende de aanpassing van de regels inzake niet-contractuele civielrechtelijke aansprakelijkheid aan artificiële intelligentie (AI), Brussel, 28 september 2022, COM(2022) 496 def. - 2022/0303 (COD), 31-32.

- 52. BEPERKINGEN VAN DE TRANSPARANTIEVERPLICHTINGEN** - Ondanks deze waarborgen die worden gebruikt, zijn er nog steeds andere problemen die zich kunnen voordoen. Wat is bijvoorbeeld het nut van de informatie die de producent met de eiser deelt als de eiser de betekenis ervan niet begrijpt? De eisers zijn in de meeste gevallen gemiddelde consumenten. Ze moeten een bepaalde expertise hebben om te begrijpen hoe de software van het systeem werkt om te kunnen bewijzen dat er inderdaad een digitaal defect is opgetreden.¹⁰² Hierdoor kunnen deze nieuwe transparantieplichtingen voor AI-producenten in de praktijk wel de verwachte effectiviteit verliezen.
- 53. ZWARE BEWIJSLAST OP DE EISER** - Zoals eerder aangehald rust er een zware bewijslast op de eiser.¹⁰³ Het voorstel voor een oplossing van dit probleem was om de bewijslast om te draaien.¹⁰⁴ In het verslag van de Expert Group stelt de Europese Commissie dat de bewijslast moet worden omgekeerd als deze onevenredig is en leidt tot moeilijkheden en kosten bij het vaststellen van de relevante zorgstandaard en het bewijzen van de schending die heeft plaatsgevonden.¹⁰⁵
- 54. NADELEN VAN OMGEKEERDE BEWIJSLAST** - Dit wordt echter gezien als een uitzondering op de algemene regel dat de bewijslast bij de eiser ligt (zie: deel I). Deze strategie kan echter ernstige problemen met zich meebrengen. Ten eerste kan de bewijslast de uitkomst van de zaak bepalen. Ten tweede kan er een situatie van ongelijkheid ontstaan als de andere slachtoffers van vergelijkbare schade niet hetzelfde voordeel krijgen.¹⁰⁶
- 55.** Er zou kunnen worden beweerd dat deze techniek, ondanks de nadelen ervan, het belangrijkste probleem oplost, namelijk dat de eiser geen professioneel inzicht hoeft te hebben in de technologische kant van de zaak.¹⁰⁷ Door deze techniek te gebruiken, draagt

¹⁰² J. DE BRUYNE e.a., *Recente ontwikkelingen in het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht*, Morsel, Intersentia, 248-249.

¹⁰³ C. DE MEEUS, "The Product Liability Directive at the Age of the Digital Industrial Revolution: Fit for Innovation?", *Journal of European Consumer and Market Law* 2019, vol. 8, afl. 4, 152.

¹⁰⁴ J. DE BRUYNE, E. VAN GOOL en A. BOES, *Wat bracht 2022 en wat brengt de toekomst op het vlak van artificiële intelligentie en buitencontractuele aansprakelijkheid?*, Morsel, Intersentia 2022, 246.

¹⁰⁵ Expert Group on Liability and New Technologies, *Liability for Artificial Intelligence and other emerging digital technologies*, Luxembourg, Publications Offices of the European Union 2019, 26.

¹⁰⁶ SCHOLLAERT, V. en DE BRUYNE, J., "Voorstel Richtlijn AI aansprakelijkheid Verkennende analyse vanuit Belgisch perspectief", *NJF*, nr. 486, 27 september 2023, 575.

¹⁰⁷ J. DE BRUYNE, E. VAN GOOL en A. BOES, *Wat bracht 2022 en wat brengt de toekomst op het vlak van artificiële intelligentie en buitencontractuele aansprakelijkheid?*, Morsel, Intersentia 2022, 247-248.

de partij die meer kennis heeft van de processen die verband houden met de technologie die schade veroorzaakt, de verantwoordelijkheid. Deskundigen op EU-niveau beschouwen het echter nog steeds als een riskante methode die beperkingen vereist, vooral bij technologieën met specifieke kenmerken.¹⁰⁸

56. BELGISCHE JURIDISCHE KADER - Het Belgische kader is op dat gebied goed voorbereid, als we het zo kunnen noemen. Art. 8.4 van het Burgerlijk Wetboek geeft de rechter de bevoegdheid om in uitzonderlijke situaties te beslissen wie de bewijslast draagt als de positie van één partij niet in verhouding lijkt te staan met de feiten van de zaak. Toch wordt deze mogelijkheid niet automatisch toegepast enkel en alleen omdat de eiser geen bewijs kan voorleggen of omdat er een aanzienlijk economisch onevenwicht is tussen de partijen.¹⁰⁹

57. Art. 8.6 van het Burgerlijk Wetboek biedt ook de mogelijkheid om de bewijslast te verminderen. De wetgever gaat hier om een positief of negatief feit dat niet volledig kan worden bewezen op een redelijke manier. We kunnen dus concluderen dat het Belgische rechtssysteem ruimte biedt voor meer flexibiliteit in gevallen waarin absolute zekerheid moeilijk te bereiken is, zonder afbreuk te doen aan de algemene eis van een redelijke mate van zekerheid. In plaats daarvan biedt het de mogelijkheid om bewijs te leveren op basis van waarschijnlijkheid in specifieke omstandigheden.

58. De eisende partij is in het Belgische rechtssysteem op de een of andere manier beschermd als het gaat om het bewijs van een schadegeval veroorzaakt door een AI-systeem. Aangezien de AI aansprakelijkheidswet echter nog niet is aangenomen, is het nog te zien hoe de Belgische rechtbanken in de praktijk met deze kwestie zullen omgaan.

59. AI ALS RECHTSPERSOON - Een ander mechanisme om de zwaarte van de bewijslast te verminderen, dat misschien nog controversiëler is, is AI rechtspersoonlijkheid geven. Om

¹⁰⁸European Law Institute, *European Commission's Public Consultation on Civil Liability. Adapting Liability Rules to the Digital Age and Artificial Intelligence Response of the European Law Institute*, 2022, 12-14.

¹⁰⁹MvT, Wetsontwerp houdende invoeging van Boek 8 "Bewijs" in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St. Kamer* 2017-18, nr. 54 3349/001, 14-15

de bestaansredenen te begrijpen is het belangrijk om een verschil te maken tussen verantwoordelijkheid (*'responsability'*) en aansprakelijkheid (*'accountability'*).¹¹⁰

- 60. 'ACCOUNTABILITY GAP' BIJ AI-SCHADE** - De beslissing om te handelen, niet te handelen, op een gebrekkige manier te handelen ligt bij het AI-systeem, maar het wetgevende kader stelt dat de aansprakelijkheid bij de producent van het systeem ligt. Er is dus een kloof tussen wie of wat de oorzaak is van de handeling en wie aansprakelijk is voor de schade die door deze handeling is veroorzaakt - *'accountability gap'*.¹¹¹ Dit initiatief om AI hun rechtspersoonlijkheid te geven is dus gebaseerd op het doel om accountability gaps te vermijden. Technisch gezien zou het AI-systeem dus zelf de schade moeten vergoeden.¹¹²
- 61. ARGUMENTEN VOOR EN TEGEN AI-RECHTSPERSOONLIJKHEID** - In 2017 onderzocht de Europese Commissie dit innovatieve concept door voor te stellen een aparte juridische status voor robots in te stellen.¹¹³ De resolutie benadrukte de mogelijkheid om elektronische persoonlijkheid (*'electronic person'*) toe te kennen aan de meest geavanceerde autonome robots.¹¹⁴ Deze status zou hen aansprakelijk stellen voor alle schade die ze zouden kunnen veroorzaken, waardoor de toepassing van elektronische persoonlijkheid wordt uitgebreid naar situaties waarin robots autonoom beslissingen nemen of op de lange termijn zelfstandig met derden in contact komen.¹¹⁵
- 62.** Een argument voor dit initiatief is de analogie die kan worden gemaakt met het vennootschapsrecht, waar bijvoorbeeld ondernemingen ook rechtspersoonlijkheid hebben. Dit bewijst dat rechtspersoonlijkheid niet alleen iets is dat strikt beperkt is aan de mens.¹¹⁶ In tegenstelling hiermee blijft de beslissing of deze agenten als rechtspersonen kunnen worden aangemerkt, een beslissing die door een mens moet worden genomen. Bovendien blijft het onduidelijk hoe de AI zelf de schade aan het slachtoffer zou kunnen vergoeden.

¹¹⁰Ethical Intelligence Associates, "What is the Accountability Gap? And how can we close it?", 2023, <https://www.ethicalintelligence.co/>

¹¹¹J. DE BRUYNE, E. VAN GOOL en A. BOES, Wat bracht 2022 en wat brengt de toekomst op het vlak van artificiële intelligentie en buitencontractuele aansprakelijkheid?, Morsel, Intersetia 250.

¹¹²*Ibid.*

¹¹³Resolution (2018/C 252/25) of the European Parliament of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)), *Pb. L.* 18 juli 2018.

¹¹⁴*Ibid.*

¹¹⁵*Ibid.*

¹¹⁶G. WAGNER, "Robot Liability", 19 juni 2018, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3198764

Het slachtoffer zou dus in gevaar komen als het AI-systeem geen voldoende middelen zou hebben om de veroorzaakte schade te compenseren.¹¹⁷

63. ONZEKERE TOEPASSING VAN AI-RECHTSPERSOONLIJKHEID - Rekening houdend met de onzekere toepassing ervan, beschouwde de EU Expert Group het ook als een "niet noodzakelijke" aanpassing op dit moment.¹¹⁸ Volgens de experts zijn nieuwe wetten gericht op kwetsbare groepen een beter antwoord op het probleem van de aansprakelijkheid van software dan het geven van een eigen rechtspersoonlijkheid aan deze mechanismen.

64. De auteur van dit werkstuk vraagt zich af of het persoonlijk correct zou zijn voor een AI-systeem om persoonlijk verantwoordelijk te zijn voor elke schade die het veroorzaakt. Er zijn situaties waarin zijn activiteit mogelijk schade lijkt te veroorzaken, terwijl het in werkelijkheid voor hem een normaliteit is omdat het slechts een gevolg is van hoe het geprogrammeerd is. Bijvoorbeeld een AI-systeem is geprogrammeerd om autonoom te beslissen welke route een zelfrijdende auto moet nemen om van punt A naar punt B te komen, rekening houdend met factoren zoals verkeer, wegomstandigheden en veiligheid. Het AI-systeem kan deze beslissingen nemen op basis van complexe algoritmen en machine learning. In een specifieke situatie besluit het AI-systeem om een bepaalde route te nemen die normaal gesproken de snelste en meest efficiënte is. Helaas gebeurt er tijdens deze rit een onverwacht ongeval dat schade veroorzaakt aan een ander voertuig. Volgens de eerder besproken hypothese zou men het AI-systeem als aansprakelijk kunnen beschouwen voor de schade, omdat het de beslissing heeft genomen om die specifieke route te nemen. Er kan echter betoogd worden dat het AI-systeem niet persoonlijk aansprakelijk kan worden gehouden voor de schade. Dit komt omdat het AI-systeem geen bewuste intentie had en gewoon zijn geprogrammeerde logica volgde. De schade is eerder een onbedoeld effect van zijn normale activiteit.

65. VEREISTEN VOOR EEN VORDERING TOT SCHADEVERGOEDING - Net als in het bekende kader van productaansprakelijkheid is naast de voorwaarden van product en gebrek

¹¹⁷V. SCHOLLAERT, "Rechtspersoonlijkheid voor robots: een Belgische afweging vanuit burgerrechtelijk en stafrechtelijk aansprakelijkheidsoogpunt", *Computerr.* 2022, afl. 91, 185.

¹¹⁸Expert Group on Liability and New Technologies, *Liability for Artificial Intelligence and other emerging digital technologies*, Luxembourg, Publications Offices of the European Union 2019, 34.

het laatste element dat aanwezig moet zijn voor een succesvolle vordering tot schadevergoeding een causaal verband tussen de veroorzaakte schade en het vastgestelde gebrek.¹¹⁹ Het Europees Parlement stelt dat een oorzakelijk verband wordt vermoed wanneer “*schade typisch samenhangt met het gebrek in kwestie*”¹²⁰

- 66. OMGEKEERDE BEWIJSLAST BIJ BEPALEN VAN OORZAKELIJK VERBAND** - De ELI Innovation Paper Series¹²¹, een EU-project dat experts in staat stelt baanbrekende juridische of multidisciplinaire ideeën voor te stellen om de Europese wetgeving te verbeteren, benadrukt het belang van het omkeren van de bewijslast in de context van het bepalen van het oorzakelijk verband. Volgens hen zouden de producenten de last moeten dragen om te bewijzen dat het product of systeem zelf de schade niet heeft veroorzaakt, maar wel de extern geïmporteerde data, in plaats van de gebruiker die in de positie wordt gebracht om externe data te analyseren.¹²² Zelfs met het verschuiven van de bewijslast is de producent beschermd als hij voldoet aan de criteria van artikel 7(b) van de herziene Product Liability Directive. Dat wil zeggen bewijzen dat het gebrek dat de schade veroorzaakte bestond niet op het moment dat het product in het handelsverkeer werd gebracht of dat het gebrek zich later voordeed dan op het moment dat het in het bezit van de eiser werd gesteld.
- 67.** Stel dat de gebruiker van het smart home security systeem, na het ervaren van problemen met de gezichtsherkenningfunctie, de zaak voor de rechtbank brengt op basis van de herziene Product Liability Directive en de AI Liability Directive. Volgens de nieuwe benadering, waarbij de bewijslast wordt omgekeerd, zou het nu aan de producent van het smart home security systeem zijn om te bewijzen dat de product geen schade heeft veroorzaakt. In deze context zou de producent dus moeten aantonen dat:

¹¹⁹ Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de aanpassing van de regels inzake niet-contractuele civielrechtelijke aansprakelijkheid aan artificiële intelligentie (AI), Brussel, 28 september 2022, COM(2022) 496 def. - 2022/0303 (COD), 26.

¹²⁰ Expert Group on Liability and New Technologies, *Liability for Artificial Intelligence and other emerging digital technologies*, Luxembourg, Publications Offices of the European Union 2019, 8.

¹²¹ voor meer informatie over European Law Institute,

<https://www.europeanlawinstitute.eu/projects-publications/other-initiatives/innovation-papers/>

¹²² *Ibid.*

- i. Het gebrek bestond niet op het moment van verkoop: De producent moet aantonen dat de gezichtsherkenningfunctie correct werkte en geen gebrek vertoonde toen het smart home security systeem voor het eerst op de markt kwam.
- ii. Het gebrek heeft zich later voorgedaan: Als het gebrek zich pas heeft voorgedaan nadat het product in het bezit van de gebruiker was. De producent kan dus moeten aantonen dat door een niet uitgevoerde software-update, door slechte internetverbinding of door andere externe factoren of gebruikersinteracties ontstond het gebrek.

68. Dit omgekeerde bewijslastscenario, zoals voorgesteld, verschuift de verantwoordelijkheid van bewijslevering van de eiser naar de producent en legt de nadruk op het belang van producenten om gedegen bewijs te hebben met betrekking tot de prestaties van hun producten.

69. "BLACK BOX" ALS HINDERNIS - AI is een mechanisme dat werkt op basis van een input- en outputsysteem.¹²³ Het hypothetische scenario van het smart home security systeem is een perfect voorbeeld om de werking van hiervan uit te leggen. In dit scenario fungeert het smart home security systeem als het AI-systeem dat opereert op basis van input van camera's die beeldinformatie vastleggen. Deze beelden zijn vervolgens verwerkt door AI-algoritmen die zijn ontworpen om gezichten te identificeren en te classificeren als geautoriseerde bewoners of potentiële indringers. De output van dit systeem omvat handelingen zoals het activeren van een alarm of het doorgeven van meldingen aan bewoners, afhankelijk van de gedetecteerde gezichten. Echter, de processen om van input naar output te komen blijven een onduidelijk proces, zelfs voor de ontwikkelaars van AI.¹²⁴ Dit is de zogenaamde 'black box probleem'.¹²⁵ Het betekent dus dat zelfs als de bewijslast zich zou verplaatsen van de consument naar de producent om te bewijzen dat zijn product geen tekenen van gebreken vertoont, het bijna onmogelijk zou zijn om dit te doen vanwege het gebrek aan toegang tot het generatieproces van de algoritmen.

¹²³ S. JOHNSON en N. IZIEV, "A.I is masterist language. Should we trust what it says?", New York Times, April 2022, 7.

¹²⁴ D. CASTELVECCHI, "Can we open the black box of AI?", Nature 2016", afl. 7623, 21.

¹²⁵ E. VAN GOOL, J. DE BRUYNE²³⁴ en M. FIERENS²³⁵, "De regulering van artificiële intelligentie (deel 2) – Een analyse van buitencontractuele aansprakelijkheid", RW 2020-21, afl. 26, 27 februari 2021, 1006.

DEEL III. PRODUCTAANSPRAKELIJKHEID EN AI-AANSPRAKELIJKHEID IN NEDERLAND

- 70.** NEDERLAND VOOROP IN AI-AANSPRAKELIJKHEID - Nederland is een land dat zelfs al voor de publicatie van het voorstel voor de AI-aansprakelijkheidsrichtlijn belangrijke vaststellingen heeft gemaakt in het domein van de aansprakelijkheid van de AI-systemen.
- 71.** Bijvoorbeeld de rechtbank Midden-Nederlanden heeft in 2018 in een zaak betreffende een ongeval met een zelfrijdende voertuig vastgesteld dat de feitelijke bestuurder degene is die bepaalt hoe de auto handelt in noodsituaties en verantwoordelijk is voor de acties van de auto. Zelfs door gebruik te maken van de geavanceerde capaciteiten van het AI-systeem van een zelfrijdende auto, behoudt de gebruiker dus een deel van zijn autonomie. De verantwoordelijkheid kan niet volledig worden overgelaten aan het technologische apparaat.¹²⁶
- 72.** Er zijn nog niet zoveel zaken over kunstmatige intelligentie in Nederland, maar toch biedt de Nederlandse rechtspraak in ieder geval meer analyse materiaal vergeleken met de Belgische. Een van die zaken werd in 2023 voor de Hoge Raad behandeld in het domein van het belastingrecht.¹²⁷ Deze zaak gaat over het gebruik van Taxatiewijzers als bewijsmiddel voor het waarderen van incurante objecten volgens de methode van de gecorrigeerde vervangingswaarde. De Taxatiewijzers bevatten kengetallen voor onder andere vervangingswaarde, restwaardepercentages, en afschrijvingstermijnen. Specifiek gaat het hier om de waardering van een schoolgebouw, waarbij het geschil draait om het gebruik van restwaardes uit de Taxatiewijzer. Belanghebbende beweert dat deze restwaardes niet voldoende onderbouwd zijn en dat de bewijslast niet bij haar had moeten liggen. In het kader van dit werkstuk is de belangrijkste constatering in deze zaak dat de "black box" van de Taxatiewijzer een rol speelt bij bewijslastverdeling inzake de waardebeoordeling van incurante objecten.¹²⁸ De Taxatiewijzer maakt gebruik van een computermodel genaamd TIOX (Taxatie Incurante Objecten op basis van XML-

¹²⁶Rechtbank Midden-Nederlanden, ECLI:NL:RBMNE:2018:5707

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/details?id=ECLI:NL:RBMNE:2018:5707>

¹²⁷ Parket bij de Hoge Raad, ECLI:NL:PHR:2023:1012

¹²⁸ Zie. Overw 7.

berichtenverkeer) om de waarde van incurante objecten te bepalen.¹²⁹ Dit model is gebaseerd op een grote hoeveelheid empirische data, maar de wijze waarop deze data wordt omgezet in kengetallen is voor een buitenstaander niet zichtbaar.¹³⁰

73. RECHTSLEER EN THEORIEVORMING - Op het niveau van rechtsleer is Nederland geavanceerder dan België, door meer facetten van AI te beschrijven. In zijn werk "Artificial Intelligence and Law" bespreekt B. Verheij aandachtspunten met betrekking tot AI, zoals nepnieuws, privacykwesties en hoe belangrijk het is om AI op één lijn te brengen met menselijke waarden en de samenleving, waarbij uitdagingen als sociale interactie, uitlegbaarheid en verantwoordelijkheid aan bod komen.¹³¹

74. B. Verheij introduceert ook een alternatieve manier op juridische besluitvorming en presenteert het als een proces van het opstellen en testen van een theorie. Fig. 3 toont de geleidelijke ontwikkeling en test van hypothesen via kritische discussie, met inbegrip van de initiële versies van feiten, relevante regels en juridische conclusies. Hij vergelijkt het met de werking van de 'raadkamer' in Nederland waar de nadruk ligt op, constructieve kritische discussies die uiteindelijk leiden tot het bereiken van een beproefd perspectief op de zaak.

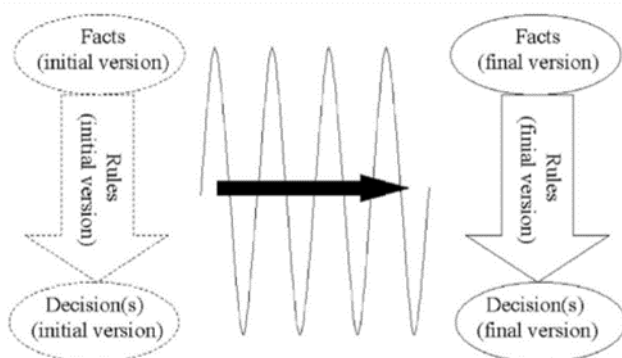

Fig. 3. The theory construction model (Verheij 2003a, 2005); “Artificial intelligence as law” (Verheij, 14 Mei 2020).

¹²⁹ *Ibid.* overw. 7.

¹³⁰ *Ibid.* overw. 7.4.

¹³¹ B. VERHEIJ, “ Artificial intelligence as law”, 14 mei 2020, <https://link.springer.com/article/10.1007/s10506-020-09266-0>

75. ETHISCHE ASPECTEN VAN AI-GEBRUIK - Bovendien is Nederland ook zeer actief op het gebied van de ethische aspecten van het gebruik van AI. Dit kan worden afgeleid uit de invoering van Data Ethics Decision Aid (DEDA) - een referentiekader voor ethisch onderzoek van AI- en dataprojecten in Nederland. Dit was op de een of andere manier een reactie op een aantal kritische rapporten en krantenartikelen, evenals kritische over datapraktijken die de kwestie van het ethisch gebruik van gegevens op de agenda van Nederland zetten. Er werden zelfs lokale maatregelen genomen, zoals de oprichting van een Data Informatie Platform in Amsterdam. Nederlandse academici bevestigen ook dat een dynamisch kader zoals DEDA kan bijdragen aan ethische afwegingen en besluitvorming in AI- en dataprojecten, met name in de overheidscontext.¹³²

76. NEDERLANDSE RECHTSGELEERDEN EN AI-IMPACT - Autoriteit persoonsgegevens is een instantie die een belangrijke rol speelt bij het monitoren van de effecten van AI op de Nederlandse samenleving. Dit is een onafhankelijk bestuursorgaan dat aangewezen als toezichthouder op de verwerking van persoonsgegevens. In België zou het op het eerste gezicht gelijkgesteld kunnen worden aan de Gegevensbeschermingsautoriteit, maar haar werkterrein is in vergelijking met onze nationale instelling aanzienlijk breder. Naast privacy, gegevensbescherming en het gebruik van cookies publiceert het ook regelmatig rapporten over de toepassing van AI op verschillende gebieden en de mogelijke risico's daarvan. In juli 2023 was het de instantie die het eerst een rapport publiceerde waarin een voorlopig beeld werd geschetst van de risico's en effecten van het gebruik van algoritmen en kunstmatige intelligentie in Nederland.¹³³ Deze regelmatige publicatiecultuur is niet aanwezig in België.

77. In het algemeen lijkt het erop dat de Nederlandse rechtsgeleerden zich meer bewust zijn van de invloed die de AI-product zelfs in de juridische praktijk zou kunnen hebben.¹³⁴ De discussie omvat onderwerpen zoals voorspellende technologieën of de digitalisering van procedures en de oproeping van procespartijen.

¹³² “Data Ethics Decision Aid (DEDA): a dialogical framework for ethical inquiry of AI and data projects in the Netherlands” <https://link.springer.com/article/10.1007/s10676-020-09577-5>

¹³³ V. ZWAAN, J. VAN DE VELDE, S. STAPEL, S. VAN SCHAIK en F. TILANUS, *Advocatenblad* 2024, 98.

¹³⁴ P. F. LOCK, “Recht en rechtspraak vanaf 2040”, *TCR* 2023, nr. 2, 40.
doi:10.5553/TCR/092986492023031002002

78. Wat betreft de invoering van het AI-Aansprakelijkheidsregime met een nieuwe richtlijn hebben de Nederlandse rechtsgeleerden ook nagedacht over de mogelijke toepassing ervan in de Nederlandse wetgeving.¹³⁵ Een van de potentiële toepassingen is dat een mogelijk nieuw regime vergelijkbaar met dat van ‘schuldaansprakelijkheid’¹³⁶ wordt gecreëerd in de context van de verdeling van de bewijslast in productaansprakelijkheid.¹³⁷

79. VERGELIJKEND OVERZICHT VAN PRODUCTAANSPRAKELIJKHEID - In vergelijking met België wordt de productaansprakelijkheid in Nederland niet in een aparte wet geregeld, maar is het opgenomen in afdeling drie, boek zes van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek. In de volgende paragraaf zal de auteur van deze tekst kort de inhoud van de artikelen in het burgerlijk wetboek toelichten.

Artikel 185, dat de voornaamste bepaling is, luidt als volgt:

1 De producent is aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door een gebrek in zijn produkt, tenzij:

- a. hij het produkt niet in het verkeer heeft gebracht;*
- b. het, gelet op de omstandigheden, aannemelijk is dat het gebrek dat de schade heeft veroorzaakt, niet bestond op het tijdstip waarop hij het produkt in het verkeer heeft gebracht, dan wel dat dit gebrek later is ontstaan;*
- c. het produkt noch voor de verkoop of voor enige andere vorm van verspreiding met een economisch doel van de producent is vervaardigd, noch is vervaardigd of verspreid in het kader van de uitoefening van zijn beroep of bedrijf;*
- d. het gebrek een gevolg is van het feit dat het produkt in overeenstemming is met dwingende overheidsvoorschriften;*
- e. het op grond van de stand van de wetenschappelijke en technische kennis op het tijdstip waarop hij het produkt in het verkeer bracht, onmogelijk was het bestaan van het gebrek te ontdekken;*

¹³⁵ J. WASSINIK en M.B.M. LOOS, “Productaansprakelijkheid in het digitale tijdperk: De Richtlijn productaansprakelijkheid bij de tijd gebracht”, Nederlands Tijdschrift voor Europees Recht, 29. <https://doi.org/10.5553/NtER/138241202023029001003>

¹³⁶ Art. 6:162 Nederlands Burgerlijk Wetboek.

¹³⁷ *Ibid.* vn. 69.

f. wat de producent van een grondstof of fabrikant van een onderdeel betreft, het gebrek is te wijten aan het ontwerp van het produkt waarvan de grondstof of het onderdeel een bestanddeel vormt, dan wel aan de instructies die door de fabrikant van het produkt zijn verstrekt.

2 De aansprakelijkheid van de producent wordt verminderd of opgeheven rekening houdende met alle omstandigheden, indien de schade is veroorzaakt zowel door een gebrek in het produkt als door schuld van de benadeelde of een persoon voor wie de benadeelde aansprakelijk is.

3 De aansprakelijkheid van de producent wordt niet verminderd, indien de schade is veroorzaakt zowel door een gebrek in het produkt als door de gedraging van een derde.”

80. De volgende artikelen behandelen productaansprakelijkheid: 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192 en 193. Na het lezen van de bepalingen blijkt dat het regime in beide landen behoorlijk op elkaar lijkt. Om deze gelijkenissen op een meer gestructureerde manier weer te geven, vindt u in de volgende tabel een overzicht van de vergelijking van de artikelen in het Nederlandse Burgerlijke wetboek en hun equivalent in de Belgische wet betreffende de aansprakelijkheid voor produkten met gebreken.

Artikelen uit Nederlandse Burgerlijk Wetboek	Artikelen uit Belgische WAP	Gelijkenissen
Artikel 186	Artikel 5	Definitie van een gebrekkig product: Veiligheid moet voldoen aan verwachtingen, rekening houdend met: <ul style="list-style-type: none"> - Presentatie van het product; - Redelijkerwijs te verwachten gebruik; - Moment waarop product in omloop is gebracht
Artikel 187	Artikelen 2 en Artikel 3	Definities: Product is een roerende zaak, ook als onderdeel van andere zaken, alsmede elektriciteit;

		Producent: fabrikant van eindproduct, grondstof of onderdeel, alsmede fabrikant of producent van een merk of onderscheidingsteken op het product.
Artikel 188	Artikel 7	Bewijslast: Benadeelde moet bewijzen schade, gebrek in product en oorzakelijk verband tussen gebrek en schade.
Artikel 189	Artikel 9	Iedereen is hoofdelijk aansprakelijk voor de volledige schade.
Artikel 190	Artikel 11	Omvang van de aansprakelijkheid: <ul style="list-style-type: none"> - Schade door dood of lichamelijk letsel; - Schade aan zaken in privésfeer (tot €500 franchise).
Artikel 191	Artikel 12	Verjaringstermijnen: <ul style="list-style-type: none"> - Benadeelde: 3 jaar na kennisname van schade, gebrek en identiteit producent; - Producent: 10 jaar na datum waarop product in omloop is gebracht.
Artikel 192	Artikel 10	Uitsluiting of beperking van productaansprakelijkheid ten aanzien van benadeelde niet toegestaan, behalve bij schuld van benadeelde of derde.
Artikel 193	Artikel 13	Recht op schadevergoeding onverminderd andere rechten of vorderingen van benadeelde.

81. Hoewel de Nederlandse en Belgische kaders niet lijken te verschillen, is er toch één aspect dat moet worden vermeld. Namelijk dat het slachtoffer volgens de Belgische wetgeving een schadevergoeding kan krijgen voor morele schade.¹³⁸ Een specifieke situatie die niet voorkomt in de Nederlandse bepalingen.

¹³⁸ Art. 11. § 1 WAP.

DEEL IV. SPECIALE VERMELDING: DUITSLAND EN AI

82. DUITSLAND: PIONIER IN AI-REGULERING EN -ONTWIKKELING - vergelijking met de andere EU-lidstaten is Duitsland een land dat vanaf 2018 tot vandaag extra inspanningen heeft geleverd om AI op nationaal niveau te reguleren en tegelijkertijd voldoende ontwikkelingsruimte te bieden.

83. Duitsland heeft sinds 2018 een Nationale AI-strategie gelanceerd, ontwikkeld door verschillende federale ministeries. De strategie omvat concrete beleidsacties en doelstellingen voor de ontwikkeling en inzet van AI.¹³⁹ Er waren zelfs ethische richtlijnen en aanbevelingen opgesteld door de Data Ethics Commission die ook specifieke regelgevingsinitiatieven heeft genomen zoals het bijwerken van de AI-strategie in 2020, gericht op onder andere duurzaamheid, milieu en internationale samenwerking. Bovendien, heeft Duitsland aanzienlijke financiële middelen toegewezen aan de bevordering van AI, met een verhoging van het budget tot 5 miljard euro tegen 2025.¹⁴⁰ Een reeks verschillende investeerders heeft al meer dan \$500 miljoen ter beschikking gesteld.¹⁴¹

84. Duitse benadering is dus gebaseerd tegelijkertijd op het waarborgen van veiligheid, maar ook van de technologische innovatie. Ook de regelmatige publicatie van updates van de nationale AI-strategie door de Duitse federale overheid benadrukt het belang van transparantie en voortdurende evaluatie voor de Duitse overheden.¹⁴² Applied AI Institute for Europe heeft bevestigd dat er in 2023 een groei van 67% is van de AI-startups op de Duitse markt vergeleken met het jaar ervoor.¹⁴³

85. NIEUW DUTS ACTIEPLAN VOOR AI - Op 7 november 2023 heeft de bundesregierung ook een nieuw actieplan voor Duitsland aangenomen om om te gaan met de snelle ontwikkeling

¹³⁹ Bundesregierung, "Strategie Künstliche Intelligenz der Bundesregierung", november 2018, https://www.bmwk.de/Redaktion/DE/Publikationen/Technologie/strategie-kuenstliche-intelligenz-der-bundesregierung.pdf?__blob=publicationFile&v=1

¹⁴⁰ "Economic stimulus package. An ambitious programme", 3 juni 2020, <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/konjunkturpaket-1757640>

¹⁴¹ "Bosch und Lidl investieren in deutsches KI-Startup", 6 november 2023, <https://www.tagesschau.de/wirtschaft/digitales/aleph-alpha-ki-finanzierungsrunde-100.html>

van kunstmatige intelligentie.¹⁴⁴ Naast de vastgelegde doelen zoals: verdere bevordering van AI-onderzoek, omgangsmechanismen met nieuwe Open AI-tools zoals chatGPT die populair zijn op de markt, en de belangrijke rol van internationale samenwerking, is het actieplan gericht op het bevorderen van samenwerking tussen onderzoek, industrie en maatschappij om AI-innovatie te versnellen en de voordelen van AI voor de Duitse economie en maatschappij te realiseren.¹⁴⁵

86. VERGELIJKING VAN DE DUITSE EN BELGISCHE BENADERING - In België is er nog geen nationaal AI-actieplan zoals in Duitsland. Er zijn wel verschillende initiatieven om AI-onderzoek, -ontwikkeling en -toepassing in België te bevorderen, maar op regionaal niveau. De Vlaamse regering heeft in 2019 haar eerste AI beleidsplan¹⁴⁶ gepubliceerd. Rond die tijd is Wallonië ook gestart met zijn DigitalWallonia4.ai plan¹⁴⁷.

87. In een of andere mate zowel Duitsland als België erkennen het belang van AI voor de toekomst van hun economie en samenleving. Beide landen hebben stappen ondernomen om AI-onderzoek, -ontwikkeling en -toepassing te bevorderen. In Duitsland vinden de ontwikkelingen echter op een meer systematische en gecentraliseerde manier plaats. Bovendien geeft Duitsland ook meer prioriteit aan kunstmatige intelligentie als het gaat om investeringen. De auteur van deze tekst is bijgevolg van mening dat Duitsland de komende jaren een belangrijke rol kan spelen in de productie en het beheer van AI en zelfs invloed kan uitoefenen op de beleidsvorming.

¹⁴² zie: EU Com. , “Germany AI Strategy Report“, https://ai-watch.ec.europa.eu/countries/germany/germany-ai-strategy-report_en

¹⁴³ AppliedAI Institute for Europe, “Die sechste jährliche KI-Startup Landscape“, <https://www.appliedai-institute.de/hub/2023-ai-german-startup-landscape#>

¹⁴⁴ “BMBF-Aktionsplan „Künstliche Intelligenz““, 7 november 2023, <https://www.bmbf.de/bmbf/de/forschung/digitale-wirtschaft-und-gesellschaft/kuenstliche-intelligenz/ki-aktionsplan.html>; A. CLAESEN, “Deutscher KI-Aktionsplan: Förderung einer EU-Antwort an China und USA?“, Euractief, 7 novembre 2023, https://www.euractiv.de/section/innovation/news/deutscher-ki-aktionsplan-foerderung-einer-eu-antwort-an-china-und-usa/?_ga=2.7034679.481921688.1713510855-1185601892.1713510855

¹⁴⁵ Bundesministerium für Bildung und Forschung, “BMBF-Aktionsplan „Künstliche Intelligenz“, 7 november 2023, 8-11.

https://www.bmbf.de/SharedDocs/Publikationen/de/bmbf/5/31819_Aktionsplan_Kuenstliche_Intelligenz.pdf?blob=publicationFile&v=7

¹⁴⁶ zie: Vlaamse regering, “Vlaams Beleidsplan Artificiële Intelligentie”, VR 2019 2203 DOC.0318/1QUATER, https://www.ewivlaanderen.be/sites/default/files/quaternota_aan_de_vlaamse_regering_vlaams_beleidsplan_artificiele_intelligentie.pdf

¹⁴⁷ zie: “Digitaal Wallonie” <https://www.digitalwallonia.be/ia/>

BESLUIT

88. De Europese productaansprakelijkeheidsrichtlijn – in België omgezet wet van 25 februari 1991 uit 1985 vormde een belangrijke eerste stap in het creëren van een kader voor productaansprakelijkheid binnen de EU. Het bepaalde enkele heldere criteria voor het vaststellen van de aansprakelijkheid van producten voor gebrekkige producten, maar is sinds de opkomst van steeds complexer wordende producten dringend aan vernieuwing toe, hetgeen ook de Europese regelgever niet is ontgaan.

89. Onderstaande tabel biedt een beknopt en gestructureerd overzicht van de belangrijkste zaken die worden behandeld in de nieuwe Europese voorstellen betreffende productaansprakelijkheid en AI in het bijzonder:

	Huidige regelgeving productaansprakelijkheid	Nieuwe regelgeving productaansprakelijkheid	pr
Definitie van 'product'	<ul style="list-style-type: none"> Productaansprakelijkheidsrichtlijn: <p>Art. 1: <i>"Een product is elk roerend goed, met inbegrip van landbouwproducten, met uitzondering van levende dieren, en elk roerend goed dat, na te zijn samengevoegd met een ander roerend goed, een nieuw roerend goed vormt."</i></p> <ul style="list-style-type: none"> WAP <p>Art. 1: <i>"Een product is elk roerend goed, met inbegrip van landbouwproducten, met uitzondering van levende dieren, en elk roerend goed dat, na te zijn samengevoegd met een ander roerend goed, een nieuw roerend goed vormt."</i></p>	De definitie van 'product' is uitgebreid om verschillende soorten software, digitale elementen en diensten te omvatten, zoals: software (inclusief software-updates), AI-systemen, 3D-printers, digitale diensten - wanneer deze nodig zijn voor de werking van producten als componenten van het product.	De "se me en vo do do ge vo aa be om om De als be ee
Informatieverpli chtingen van de producent	De rechtspraak suggereert dat producenten informatie moeten verstrekken over de veiligheid van hun producten.	Fabrikanten zijn verplicht om op verzoek van de rechtbank aanvullende details vrij te geven wanneer een consument een vordering indient.	AI no ma co aa ve sy inf ha ve

<p>Bewijslast</p>	<p>De bewijslast ligt op de consument om te bewijzen dat de schade is veroorzaakt door een gebrek in het product.</p>	<p>De bewijslast ligt nog steeds op de consument, maar aangezien de consument kan nu de fabrikanten verplichten om bewijsmateriaal vrij te geven, is de dynamiek van informatie-uitwisseling tussen producenten en consumenten veranderd.</p>	<p>De ste te wa dit ve be zw me on zo AI inf ma</p>
<p>Andere belangrijke implicaties</p>	<p>Ondanks de mogelijke aanwezigheid van een gebrek in het product kan de aansprakelijkheid van de producent uitgesloten zijn.</p>	<p>De minimumcompensatiegrens van 500 euro wordt geschrapt. Er is ook voorgesteld om de aansprakelijkheidsperiode te veranderen tot 20 jaar (voorstel Commissie) of zelfs 30 jaar (voorstel Parlement).</p>	<p>Er be zo op zw co er de ve ve uit ma au op</p>

90. Een centraal thema in dit werkstuk was de bewijslast. De huidige Belgische wetgeving legt de bewijslast bij het slachtoffer hetgeen een hindernis vormen, met name bij complexe producten of langdurige schade. Naast de bewijslast, werden ook andere tekortkomingen in de Belgische wetgeving toegelicht. De definitie van "product" is op heden bijvoorbeeld niet aangepast aan de toenemende complexiteit van moderne producten en de risico's die voortvloeien uit nieuwe technologieën.

91. De komst van AI brengt verder nieuwe uitdagingen met zich mee voor het huidige productaansprakelijkheidsregime. Zo is het momenteel onduidelijk hoe de huidige regelgeving van toepassing is op AI-systemen en wie aansprakelijk is voor schade die door deze systemen wordt veroorzaakt. Om die reden werkt de EU aan een nieuwe richtlijn die specifiek gericht is op de aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door AI-systemen. De beperkingen inzake transparantieplichtingen, omgekeerde bewijslast, de kwestie van AI als rechtspersoon en het bepalen van oorzakelijk verband zijn allemaal belangrijke factoren die moeten worden overwogen bij de ontwikkeling van een kader voor de aansprakelijkheid van AI in de EU en de lidstaten. De verschillende benaderingen die door landen als België, Nederland en Duitsland worden gehanteerd, tonen aan dat er geen pasklare oplossing is voor deze complexe kwestie.

92. Hoewel openbaarmaking van informatie over de werking van AI-systemen of andere technologische producten de bewijslast voor consumenten kan verlichten, blijft de effectiviteit hiervan twijfelachtig. Hoe kan de consument er zeker van zijn dat de openbaar gemaakte informatie correct is? Is er dan nood aan een onafhankelijke verificatie door specialisten om te garanderen dat de informatie voldoet aan de publicatievoorwaarden en de tegelijkertijd de activiteit van de producent niet benadeelt? Bovendien, er kan zijn dat dit specifieke technische kennis van advocaten zal vereizen, wat kan leiden tot extra kosten voor consumenten die gespecialiseerde assistentie nodig hebben om de werking van het systeem te begrijpen.

93. De auteur van dat werkstuk heeft gekozen om Duitsland en Nederland als casestudies te gebruiken voor een specifieke reden. Dit zijn landen waar de discussie over de impact van technologie op recht en specifiekproductaansprakelijkheid volop gaande is, iets wat in België minder zichtbaar is. Zowel Nederland als Duitsland wachten niet op Europese regelgeving, maar nemen proactief stappen om hun nationale juridische kaders aan te passen aan het veranderende landschap van productaansprakelijkheid. Volgens de auteur is werken op nationaal niveau een haalbare optie, gezien het bereiken van consensus op EU-niveau over nieuwe wetgeving moeilijkheden kan veroorzaken.

94. Er kan definitief worden geconcludeerd dat productaansprakelijkheidsrichtlijn, die al 39 jaar in werking is, vormt een belangrijke basis voor het beschermen van consumenten. Echter, de snelle technologische vooruitgang, met name de opkomst van AI, heeft de noodzaak voor een herziening van de richtlijn onderstreept. Om deze lacunes aan te pakken en consumenten te beschermen tegen de mogelijke gevaren van AI-gerelateerde producten, is een herziening van de productaansprakelijkheidsrichtlijn van essentieel belang. Er kan wel verwacht worden dat de komende wijzigingen aan de richtlijn zullen een aanzienlijke impact hebben op producenten, consumenten en andere belanghebbenden. Toch vragen nieuwe tijden om nieuwe oplossingen, vooral als het om recht gaat.

BIBLIOGRAFIE

België

Wetgeving:

Richt.Raad nr. 85/374/EEG, 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lid-Statens inzake de aansprakelijkheid voor produkten met gebreken, *Pb.L.* 7 augustus 1985, afl. 210, 29.

Wet 25 februari 1991 betreffende de aansprakelijkheid voor produkten met gebreken, *BS* 22 maart 1991.

Burgerlijk Wetboek.

Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en De Raad inzake aansprakelijkheid voor producten met gebreken, 28 september 2022, COM(2022) 495 def - 2022/0302 (COD).

Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de aanpassing van de regels inzake niet-contractuele civielrechtelijke aansprakelijkheid aan artificiële intelligentie (AI), Brussel, 28 september 2022, COM(2022) 496 def. - 2022/0303 (COD).

Rechtspraak:

HvJ 10 januari 2006, nr. C-402/03.

HvJ 20 november 2014, nr. C-310/13, ECLI:EU:C:2014:2385.

HvJ 21 december 2011, nr. C-495/10, ECLI:EU:C:2011:869.

HvJ 4 juni 2009, nr. C-285/08, ECLI:EU:C:2009:351.

HvJ 10 januari 2006, nr. C-402/03.

HvJ 25 april 2002, nr. C-52/00, ECLI:EU:C:2002:252.

Luik 25 oktober 2011, *T.Verz.* 2013, 100-103.

Antwerpen 28 oktober 2009, *TBBR* 2011, 381-384.

Gent 7 mei 2004, *Rev. dr. santé* 2007-08, afl. 2, 160-162.

Rechtsleer en overige stukken

VAN GOOL, E., DE BRUYNE, J. en FIERENS, M., “De regulering van artificiële intelligentie (deel 2): Een analyse van buitencontractuele aansprakelijkheid”, *RW* 2021, 1003-10024.

DE BRUYNE J. *Recente ontwikkelingen in het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht*, Morsel, Intersentia, 2022, 296 p.

TAMBIAMA M., “Briefing. EU Legislation in Progress. Artificial intelligence liability directive.”, februari 2023, 12 p.

SCHOLLAERT, V. en DE BRUYNE, J., “Voorstel Richtlijn AI aansprakelijkheid Verkennende analyse vanuit Belgisch perspectief”, *NJF*, nr. 486, 27 september 2023, 575-587.

SCHOLLAERT V., “Rechtspersoonlijkheid voor robots: een Belgische afweging vanuit burgerrechtelijk en stafrechtelijk aansprakelijkheidsoogpunt”, *Computerr.* 2022, afl. 91, 185-192.

VERHOEVEN D., “ Inleiding W. 25 februari 1991” in DAMBRE M., DIRIX E. en TILLEMANN B.(eds), *Bijzondere overeenkomsten. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, losbl.

DE RIDDER A., “Produktenaansprakelijkheid”, nr. 25, *RW* 1972-73, nr. 25, 1075-1084.

DE SUTTER P., “Een schandaal van veel grotere omvang dan softenon”, *De Standaard*, 4 maart 2019.

SCHAMPS G., *La mise en danger: un concept fondateur d'un principe général de responsabilité*, Brussel, Bruylant, 1998, afl. 244, 770p.

DONOVAN K.A., JIAN A., RADOSLAW NOVAK P., JINGTING C.Y. FINK E.C., BERRY B.C., EBERT B.L. en FISCHER E.R., “Thalidomide promotes degradation of SALL4, a transcription factor implicated in Duane Radial Ray syndrome”, eLIFE, 1 augustus 2018, 1-2, <https://elifesciences.org/articles/38430>.

GONZALEZ PONS E., GROSSETETE F. en MCGUINNESS M., “Thalidomide. Vraag met verzoek om mondeling antwoord O-000023/2016 aan de Commissie. Artikel 128 van het Reglement.”, 4 februari 2016, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/O-8-2016-000023_NL.html.

X, “After 60 years, scientists uncover how thalidomide produced birth defects”, Dana-Farber Cancer Institute, par. 7, <https://www.dana-farber.org/newsroom/news-releases/2018/after-60-years-scientists-uncover-how-thalidomide-produced-birth-defects>.

X, “Why comparisons between the corona vaccine and thalidomide do not hold: a historical take on public health scandals and the regulation of drug safety in Europe”, Utrecht University, <https://consumers.sites.uu.nl/news/corona-and-thalidomide/#:~:text=Thalidomide%20was%20perhaps%20the%20first,outrage%20throughout%20Europe%20and%20beyond>.

X, “Productaansprakelijkheid. De Europese Richtlijn: Harmonisatie en consumentenbescherming (deel 1)”, *RW* 1987-1988, nr. 1 - 5 september 1987, 1 <https://rw.be/archief/5101/pdf>.

Com., “Eerste verslag over de toepassing van de richtlijn van de Raad betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke bestuursrechtelijke bepalingen der lid-staten inzake de aansprakelijkheid voor produkten met gebreken”, 12 december 1995, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/7101>.

DELFORGE C., “Le défaut de sécurité au sens de la loi du 25 février 1991 relative à la responsabilité du fait des produits défectueux” in DELFORGE C. en VAN ZUYLEN J.(éds.), *Les défauts de la chose*, Limal, Anthemis, 2015, 332-370.

VERHOEVEN D., “La charge de la preuve et l’invocation de présomptions dans la Directive Responsabilité du fait des produits défectueux”, *T.Gez.* 2017-18, afl. 3, 208.

Comm., “Verslag van de Commissie over de toepassing van Richtlijn 85/374 inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken”, COM(2000) nr. 893 def., Brussel, 31 januari 2001, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52000DC0893>

Comm., “Groenboek Wettelijke aansprakelijkheid voor producten met gebreken”, COM(1999) nr. 396 def., Brussel, 28 juli 1999, 43 p.

Com., "Verslag van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad en het Europees Economisch en Sociaal Comité over de toepassing van Richtlijn 85/374/EEG van de Raad betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken", COM(2018) 246 def., Brussel, 7 mei 2018, 1-2.

Com., “Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Europese Raad, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. Kunstmatige intelligentie in Europa.”, COM (2018) 237 def., Brussel, 25 april 2018.

WUYTS D., “Productaansprakelijkheid: een Richtlijn voor (n)iets?”, *TBBR* 2008, afl. 1, 8.

VERHOEVEN D., “Potentiële gebreken in serieproducten: hoe ver reiken het gebrekkigheidsvereiste en het schadevereiste uit de Richtlijn Productaansprakelijkheid?”, *T.Gez.* 2015-16, afl. 1, 1-50.

TILLEMANN B., “Voorwaarden voor aansprakelijkheid”, in TILLEMANN B. (ed.) *Overeenkomsten. Deel 2. Bijzondere overeenkomsten. A. Koop. Deel 2. Gevolgen van de koop*, Mechelen, Kluwer, 2022, 975.

YADAV V., “Wat is het Internet of Things: definitie en gebruiksvoorbeelden”, globalsign 10 februari 2023, <https://www.globalsign.com/nl-nl/blog/wat-het-internet-things-definitie-en-gebruiksvoorbeelden>.

FIERENS M., VAN GOOL E. en DE BRUYNE J., “De regulering van artificiële intelligentie (deel 1) – Een algemene stand van zaken en een analyse van enkele vraagstukken inzake consumentenbescherming”, *RW* 2020-21, nr. 25, 962-980.

VAN SWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 935 p.

Comm., “Commission staff working document. Subsidiarity grid accompanying the document: “Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on liability for defective products”, Brussels, 28 september 2022, SWD(2022) 315 def.

COM(2022) 495 final 2022/0302 (COD), “Proposal for a directive of the european parliament and of the council on liability for defective products”, 29 september 20223.

DE LUCA S., “Brefing. EU Legislation in progress. New Product Liability Directive.”, december 2023.

MENDES RODRIGUES E. en MILIC-FRAYLING N., “Linking People, Photos, and Tags”, in HANSEN D.L., HNEIDERMAN B. en SMITH M.A. (eds.) *Analyzing Social Media Networks with NodeXL Insights from a Connected World*, Amsterdam, Elsevier 304 p.

BRUYNINX S., “Hoe worden jouw data gebruikt om je smart home-producten te trainen?”, <https://news.evokepr.be/hoe-worden-jouw-data-gebruikt-om-je-smart-home-producten-te-trainen>

AKKERMAN W., “Alles wat je wilt weten over Meta AI”, december 2023, <https://id.nl/huis-en-entertainment/computer-en-gaming/software/wat-je-wil-weten-over-meta-ai>

DE BRUYNE J., VAN GOOL E. en BOES A., *Wat bracht 2022 en wat brengt de toekomst op het vlak van artificiële intelligentie en buitencontractuele aansprakelijkheid?*, Morsel, Intersentia 2022, 60 p.

DE MEEUS S., “The Product Liability Directive at the Age of the Digital Industrial Revolution: Fit for Innovation?”, *Journal of European Consumer and Market Law* 2019, vol. 8, afl. 4, 149-154.

European Law Institute, European Commission's Public Consultation on Civil Liability. Adapting Liability Rules to the Digital Age and Artificial Intelligence Response of the European Law Institute, 2022, 32 p.

MvT, Wetsontwerp houdende invoeging van Boek 8 “Bewijs” in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St. Kamer* 2017-18, nr. 54 3349/001.

Ethical Intelligence Associates, “What is the Accountability Gap? And how can we close it?”, 2023, <https://www.ethicalintelligence.co/>.

SCHOLLAERT V., “Rechtspersoonlijkheid voor robots: een Belgische afweging vanuit burgerrechtelijk en stafrechtelijk aansprakelijkheidsoogpunt”, *Computerr.* 2022, afl. 91, 177-190.

Expert Group on Liability and New Technologies, *Liability for Artificial Intelligence and other emerging digital technologies*, Luxembourg, Publications Offices of the European Union 2019, 70 p.

JOHNSON S. en IZIEV N., “A.I is masterist language. Should we trust what it says?”, *New York Times*, April 2022, 1-14.

CASTELVECCHI D. “Can we open the black box of AI?», *Nature* 2016”, afl . 7623, 21-34.

Nederland

Burgerlijk Wetboek

Rechtbank Midden-Nederlanden, ECLI:NL:RBMNE:2018:5707 ,
<https://uitspraken.rechtspraak.nl/#!/details?id=ECLI:NL:RBMNE:2018:5707>.

Parket bij de Hoge Raad, ECLI:NL:PHR:2023:1012.

VERHEIJ B., “Artificial intelligence as law”, 14 mei 2020, 181-206.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s10506-020-09266-0>

“Data Ethics Decision Aid (DEDA): a dialogical framework for ethical inquiry of AI and data projects in the Netherlands” <https://link.springer.com/article/10.1007/s10676-020-09577-5>

LOCK P. F., “Recht en rechtspraak vanaf 2040”, *TCR* 2023, nr. 2,
doi:10.5553/TCR/092986492023031002002.

WASSINIK J. en LOOS M.B.M., “Productaansprakelijkheid in het digitale tijdperk: De Richtlijn productaansprakelijkheid bij de tijd gebracht”, *Nederlands Tijdschrift voor Europees Recht*, <https://doi.org/10.5553/NtER/138241202023029001003>.

Duitsland

Bundesregierung, “Strategie Künstliche Intelligenz der Bundesregierung“, november 2018, https://www.bmwk.de/Redaktion/DE/Publikationen/Technologie/strategie-kuenstliche-intelligenz-der-bundesregierung.pdf?__blob=publicationFile&v=1

“Economic stimulus package. An ambitious programme”, 3 juni 2020, <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/konjunkturpaket-1757640>

“Bosch und Lidl investieren in deutsches KI-Startup, 6 november 2023, <https://www.tagesschau.de/wirtschaft/digitales/aleph-alpha-ki-finanzierungsrunde-100.html>

EU Com. , “Germany AI Strategy Report“, https://ai-watch.ec.europa.eu/countries/germany/germany-ai-strategy-report_en

AppliedAI Institute for Europe, “Die sechste jährliche KI-Startup Landscape“, <https://www.appliedai-institute.de/hub/2023-ai-german-startup-landscape#>

“BMBF-Aktionsplan „Künstliche Intelligenz““, 7 november 2023, <https://www.bmbf.de/bmbf/de/forschung/digitale-wirtschaft-und-gesellschaft/kuenstliche-intelligenz/ki-aktionsplan.html>; A. CLAESEN, “Deutscher KI-Aktionsplan: Förderung einer EU-Antwort an China und USA?“, Euractiv, 7 november 2023, https://www.euractiv.de/section/innovation/news/deutscher-ki-aktionsplan-foerderung-einer-eu-antwort-an-china-und-usa/?_ga=2.7034679.481921688.1713510855-1185601892.1713510855

Bundesministerium für Bildung und Forschung, “BMBF-Aktionsplan „Künstliche Intelligenz“, 7 november 2023, 32 p.

https://www.bmbf.de/SharedDocs/Publikationen/de/bmbf/5/31819_Aktionsplan_Kuenstliche_Intelligenz.pdf?__blob=publicationFile&v=7

Vlaamse regering, “Vlaams Beleidsplan Artificiële Intelligentie”, VR 2019 2203 DOC.0318/1QUATER,https://www.ewivlaanderen.be/sites/default/files/quaternota_aan_de_vlaamse_regering__vlaams_beleidsplan_artificiele_intelligentie.pdf

“Digitaal Wallonie”, <https://www.digitalwallonia.be/ia/>